

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Fakulta životního prostředí

Ekologie a ochrana životního prostředí
Ochrana životního prostředí

**Historie a současnost environmentálního hnutí
v Čechách**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Ludmila Mráčková

Vedoucí práce: Kolenatý Miloslav, Mgr.

Děčín 2021

UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Fakulta životního prostředí

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Ludmila MRÁČKOVÁ
Osobní číslo: Z18026
Studijní program: B1601 Ekologie a ochrana prostředí
Studijní obor: Ochrana životního prostředí
Téma práce: Historie a současnost environmentálního hnutí v Čechách
Zadávací katedra: Katedra životního prostředí

Zásady pro vypracování

Cíle Bc práce:

1. Zpracování chronologického přehledu vývoje environmentálního hnutí v ČR od roku 1918
2. Monitoring a zpracování přehledu současných aktivit environmentálního hnutí v ČR, zhodnocení jejich vlivu na politická rozhodnutí a jejich příspěvek k řešení současných environmentálních problémů

Zásady zpracování Bc práce:

- důsledná rešerše tištěných i online zdrojů a jejich kritické zhodnocení (konzultovat s vedoucím práce)
- pravidelné konzultace s vedoucím práce (nejméně 1 za měsíc)
- pravidelné sdílení již vypracovaného textu Bc práce se školitelem (nejméně 1 za 2 měsíce)
- obecná pravidla a zásady:

https://www.fzp.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/03/Smernice_PS_01_2020.pdf

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

<u>Výběrová literatura (další zdroje budou doplněny na základě rešerše studentky):</u>

Havlíčková, Magda. *Vývoj ekologického myšlení a ekologických hnutí v České republice*, diplomová práce. Praha: PF UK, 2007

Librová, Hana. *Pestrí a zelení*. Brno : Veronica, 1994

Librová, Hana. *Vlažní a váhaví*. Brno : Doplněk, 2003

Librová, Hana. *Věrní a rozumní*. Brno : Masarykova univerzita, 2016

Pečinka, Pavel. *Zelená zleva? : historie ekologických stran v Evropě*. Praha : G plus G, 2002

Novák, Arnošt. *Tmaozelený soň: radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017

+ články z relevantně zaměřených časopisů (Ekolist, Sedmá generace, Neschnutí?)

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Miloslav Kolenatý
Katedra životního prostředí

Datum zadání bakalářské práce: 8. listopadu 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 22. dubna 2021

Pd AL

L.S.

Ro

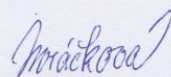
doc. Dr. Ing. Pavel Kuráš
děkan

Ing. Richard Pokorný, DiS., Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou vypracovala samostatně. Všechny použité zdroje informací jsem citovala a použila v seznamu citované literatury.

V Děčíně dne 21.4.2021

.....
Ludmila Mráčková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu magistru Miloslavovi Kolenatému, který mi trpělivě předával cenné rady pro vypracování mé práce.
Děkuji.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na historii a vývoj nevládních ekologických organizací v Čechách. Poukazuje na snahu lidí se aktivně zapojovat do řešení problému životního prostředí. Je rozdělena do části věnující se historii a vývoji jednotlivých vybraných hnutí a dále na část, kde je zhodnocen postoj obyvatelstva k ekologickým hnutím i ochraně přírody obecně.

Klíčová slova: nevládní ekologické organizace, ochrana přírody, životní prostředí, protesty.

Abstract

This bachelor thesis is focused on history and progress non-governmental environmental organizations in Czech republic. It points to effort of people to be actively involved in solving the environmental problems. The bachelor thesis is divided into part devoted to history and development individual selected movements and the part, where is evaluated attitude of the czech population to the enviromental organizations and to the protection of the nature.

Klíčová slova: non-governmental environmental organizations, protection of the nature, environment, protests.

Obsah práce

Obsah práce	8
Seznam použitých zkratk	11
Úvod	12
I. Literární rešerše	13
1. Tramping.....	13
1.1 Co je to tramping?	13
1.2 Zrození	13
1.3 Trampské zvyky, kultura	14
1.4 Tramping a ekologická hnutí.....	15
1.5 Tramping a příroda.....	15
2. Tis - Svaz pro ochranu přírody, krajiny a lidí.....	17
2.1 Úvod	17
2.2 Ochrana přírody	17
2.3 Vývoj Tisu	18
2.4. Činnost.....	19
3. Hnutí Brontosaurus	20
3.1 Úvod	20
3.2 Historie	21
3.3 Programové cíle Hnutí Brontosaurus	22
3.4. Programy	22
3.4.1 Program Akce Památky.....	22
3.4.2 Akce příroda	22
3.4.3 Brontosauří dětské oddíly - Brďo	23
3.4.4 Ekostan.....	23
3.4.5 Prázdniny s Brontosauřem	23
3.4.6 Mezinárodní aktivity	23
4. Český svaz ochránců přírody.....	24
4.1 Úvod	24
4.2 Struktura ČSOP	24
4.3 Historie ČSOP	25

4.4 Aktivity ČSOP.....	26
4.4.1 Ochrana druhů	26
4.4.2 Národní program ochrana biodiverzity.....	26
4.4.3 Národní síť záchranných stanic	27
4.4.4 Akce žába	27
4.4.5 Akce čejka	27
4.4.6 Živá zahrada	27
4.5 Ochrana krajiny	27
4.6 Ekologická výchova.....	28
4.7 ČSOP aktivity 2020	28
5. Disent, Charta 77 a ekologie.....	28
6. Pražské matky	30
7. Ekologické demonstrace v roce 1989.....	31
7.1 Zhodnocení významu ekologických demonstrací.....	33
8. Hnutí Duha.....	33
8.1 Úvod	33
8.2 Historie	33
8.3 Aktivita.....	34
8.4 Akce Hnutí Duha.....	36
8.4.1 Libkovice	36
8.4.2 Temelín	37
8.4.3 Šumava.....	37
9. Greenpeace	38
9.1 Úvod	38
9.2 Greenpeace v České republice.....	40
9.3 Úspěchy Greenpeace ČR.....	41
9.4 Aktivita Greenpeace ČR	41
9.4.1 Kampaně	41
9.4.2 Akce	42
10. Děti Země	44
10.1 Úvod	44
10.2 Historie	44
10.3 Aktivita Děti Země	45
10.3.1 Program Doprava.....	45

10.3.2 Program Příroda	46
10.3.3 Věc veřejná.....	46
10.4 Dopady aktivit Děti Země	46
10.5 Publikace.....	47
10.6 Kauza stavby dálnice D8	47
10.6.1 Zhodnocení této kauzy.....	49
11. Institut Veronica.....	49
11.1 Úvod	49
11.2. Historie a současnost.....	50
12. Arnika	51
12.1 Programy.....	52
12.1.1 Centrum pro podporu občanů	52
12.1.2 Ochrana přírody.....	53
12.1.3 Toxické látky a odpady.....	53
13. Nadace Partnerství.....	54
13.1 Úvod	54
13.2 Historie	54
13.3 Aktivity.....	55
14. Fridays For Future	55
14.1 Úvod	55
14.2 Poprvé v České republice.....	56
14.3 Akce FFF v České republice	57
14.4 Zhodnocení akcí FFF	58
15. Extinction Rebellion	58
15.1 Úvod	58
15.2 Požadavky XR	59
15.3 Historie XR.....	60
15.4 Extinction Rebellion v České republice.....	60
15.5 Nenásilné akce XR v České republice	61
16. Limity jsme my	62
16.1 Úvod	62
16.2 Aktivity.....	63
II. Metodika	64
III. Vlastní dotazníkové šetření a vyhodnocení výsledků.....	64

Souhrn zjištění průzkumu	73
Porovnání výsledků průzkumu.....	74
IV. Diskuse	76
Zhodnocení působení environmentálních organizací na legislativní tvorbu	76
Změny vnímání lidí v oblasti enviromentální problematiky	77
V. Závěr	81
Seznam literatury a internetových zdrojů	82
Přílohy	95
Seznam grafů	95

Seznam použitých zkratk

AV ČR- Akademie věd České republiky

ČIŽP- Česká inspekce životního prostředí

CHKO- Chráněná krajinná oblast

EIA- Environmental impact assessment (Vyhodnocení vlivů na životní prostředí)

FFF- Fridays For Future

NGO- Non-Governmental Organization (Nestátní nezisková organizace)

STEP- Síť ekologických poraden

XR- Extinction Rebellion

ŽP- Životní prostředí

Úvod

V této práci bych se ráda blíže věnovala vztahu člověka k přírodě a s tím spjatou jeho snahu o pomoci jí nejen proto, že je to momentálně jedno z nejdiskutovanějších témat, ale i pro to, že mě tato problematika velmi zajímá a dotýká se každého z nás.

Přístup člověka k přírodě se v průběhu vývoje lidské civilizace razantně změnil. Člověk si přestal vážit přírody jako daru, ale začal z ní těžit maximum pro svůj vlastní prospěch. Tímto chováním pomalu přispěl k tomu, že environmentální problémy se staly jednou z největších globálních hrozeb lidstva, a mohly by vést až k jeho likvidaci. Je patrné, že je to jeden z hlavních důvodů ohrožení nejen naší civilizace, ale i celé planety. Je nutné, aby lidé nabyli vědomí o závažnosti tohoto tématu a díky tomu dospěli ke snaze o její ochranu.

Jelikož se situace v oblasti životního prostředí nadále zhoršuje, vznikají nejrůznější enviromentální hnutí, jejichž úkolem je prosazovat, hájit a uskutečňovat veřejný zájem, který vede k lepšímu stavu ochrany přírody a tudíž i k lepšímu životu každého z nás. Tato hnutí usilují o změny v legislativě, které by vedly k regulaci znečištění ovzduší i povrchu planety. Dále například pečují o českou přírodu, budují naučné stezky, poskytují informace a ekologickou výchovu společnosti.

V mé práci se budu věnovat vybraným nevládním ekologickým organizacím působícím v Čechách. Nejprve se zaměřím na formování ekologických organizací ve dvacátém století, kdy se na našem území zprvu neobjevovaly ekologické organizace jako takové, ale spíše seskupení lidí, kteří se snažili o ochranu přírody, ať už jen pro to, že v ní našly krásu a chtěli ji uchovat i pro budoucí generace, nebo proto, že si začali uvědomovat riziko spojené se stále rostoucí průmyslovou výrobou a spotřebou konzumní společnosti. V průběhu času se takoví lidé začínali aktivněji zapojovat do řešení problémů životního prostředí, díky čemuž došlo k vytvoření nevládních enviromentálních organizací jako je známe dnes.

I. Literární rešerše

1. Tramping

Prvním hnutím 20. století, které si uvědomovalo hodnoty přírodního prostředí a nutnost toto prostředí chránit, byl tzv. tramping.

1.1 Co je to tramping?

Co je to tramping? Na tuto otázku neexistuje přímo definovaná odpověď. Například Masarykův slovník naučný prezentoval trampa jako tuláka. Tato definice není ovšem úplně přesná, dnes si již pod pojmem „tramp“ většina lidí představí muže s batohem na zádech, ešusem a typickým oblečením, který s přáteli vysedává u táborového ohně kdesi uprostřed lesa a vyzpěvuje si trampské písně. Hlavním důvodem, proč se o trampech v mé práci zmiňuji je ten, že ačkoliv se neřadí k žádné ekologické organizaci, tak se snaží ochránit přírodu kolem sebe, do které se tak velmi rádi vracejí.

Za své označení prý trampové vděčí překladu knihy Jacka Londona *Cesta*, kterou přeložil Josef Vorel v roce 1922 pro nakladatelství Bedřicha Procházky. Vorel přejal do české verze původní anglické slovo *tramp*, označující americké tuláky putující Spojenými státy nejčastěji na podvozcích a střechách železničních vagónů (Krško a kol., 2019).

1.2 Zrození

Již před 1. světovou válkou patřily cesty do přírody mezi oblíbené činnosti obyvatel českých zemí. V posledním období Rakousko-Uherska došlo k nárůstu rozkvětu turistiky, kdy se někteří lidé, okouzlení romantikou kovbojských románů, vydávali na toulky lesem, další zase navštěvovali nejružnější woodcraftové či skautské oddíly a jiní se zase vydávali do přírody vstříc dobrodružství na vlastní pěst. Zpočátku se jednalo spíše o dělníky či studenty, kteří jezdili do okolí Prahy a byli označováni za „divoké skauty“, ale díky knihám Jacka Londona si sami začali říkat „trampové“.

Tento způsob trávení víkendů jim poskytl únik od uspěchaného a chaotického života ve městě.

Jako oficiální rok zrození trampingu v Čechách je uznán rok 1918, kdy se zrodil samostatný Československý stát. V tento rok také vznikla první tramská osada, známá pod romantickým jménem Naděje. Tato osada byla založena u řeky Vltavy, v místě zvaném Svatojánské proudy, dnes zatopeném vodami štěchovické nádrže. Ve dvacátých letech se rychle počty trampů rozrostly z desítek na stovky a na tisíce. Tramping se z Prahy rozšířil po celé zemi. Velký nárůst oblíbenosti trampingu byl zapříčiněn díky touze nové poválečné generace hledat nový styl života, který by jí dovolil se bavit po svém. Tito lidé se vydávali do přírody, kde se s přáteli sešli u ohně, zpívali tramské písně, někteří sportovali, jiní zase hledali krásu neporušené přírody. Čím větší byla touha po tomto stylu života, tím se stával tramping oblíbenějším. Z některých jednoduchých tábořišť se zrodily chatové osady a někteří hudebníci, jejichž písně se zpívali u ohňů, začali dokonce vydávat vlastní desky a dostávali se do podvědomí i lidí, kteří nikdy u takového „táboráku“ neseděli. Šedesátá léta se zapsala jako období největšího rozmachu trampingu.

„Jedním z důvodů byla poměrně silná poválečná generace, druhým důvodem byl ten, že komunistický režim zakazoval velkou část neorganizovaných aktivit, které nemohl mít pod kontrolou. Zároveň byl zrušený skauting a nahrazen pionýrem, který spoustu lidí neuspokojoval, tedy tramping byl alternativou, byl to způsob, kdy si vyjet s přáteli vyjet ven a nebýt členem organizace, kterou režim řídil.“ (Pohunek, 2018, str.70)

Kolem roku 1963 se zásluhou novinářů jako byl Ladislav Smoljak a Jiří Tunkl v Mladém světě mluvilo znovu o tom, jak dosáhnout toho, aby společnost tramping znova přijala. V těchto letech se objevili i jiné způsoby táboření, než doposud. Někteří zkoušeli se starat o staré hrady, jiní přestavovali opuštěné chalupy v pohraničí (Pohunek, 2018).

1.3 Tramské zvyky, kultura

Trampové mají své specifické chování a symboly. U většiny trampů se předpokládá, že jsou k sobě přátelští a vystupují přátelsky i vůči přírodě. Sdružují se v tzv.

osadách. Součástí tramské kultury je i specifická slovní zásoba. Pro trampy je příznačné používání různých přezdívek.

U nejstarších táborových ohňů se zpívaly hlavně dobové šlágry, brzy se zrodil samostatný žánr tramské písně, které se často zpívaly sborově a s doprovodem kytar. Kolem 30. let se staly natolik populární, že písně obsahující motivy divokého západu, hučících řek či mladých lásek začali psát i lidé, kteří s trampováním neměli nic společného. Někteří trampští tvůrci se stali dokonce i vydobyli slávu, mezi ně patřili například Edy Fořt, Bob Hurikán či Jenda Korda (Bittnerová a Janeček, 2011).

1.4 Tramping a ekologická hnutí

V šedesátých a sedmdesátých letech se na území Československa začala rozvíjet ekologická hnutí. Činnost nově vznikajících ekologických hnutí a trampingu se spojovala v rámci ochrany přírody, kdy oba směry kladli důraz na hodnotu přírodního prostředí. Trampové začali působit v některých z těchto nově vzniklých organizací, jako byl například Tis. Posláním Tisu bylo sdružovat a vzdělávat lidi v oblasti životního prostředí a také aktivně se zapojovat do ochrany přírody. V rámci Tisu mohli trampové pořádat potlachy a zároveň se zapojovali do lokálních ochrannářských aktivit, kde například vysazovali stromky, zakládali naučné stezky či šířili osvětu mezi mládež. Od poloviny sedmdesátých let se tehdejší vláda činnost Tisu rozhodla potlačit a nahradit ji Československým svazem ochránců přírody. Pražská ZO ČSOP *Taraxacum*, ve které se podařilo sdružit původní členy Tisu, Junáka i trampy, se následně zapojila do evidence, kontroly a údržby studánek a pramenů v Brdech. Trampové se také přímo zapojovali do akcí nově vzniklého Hnutí Brontosaurus, v rámci kterého například upořádali lesní brigády spočívající v odstranění zbytkové dřevní hmoty před novou výsadbou (Randák a kol., 2020, str. 408-418).

1.5 Tramping a příroda

V české krajině trampové již od začátku hledali scenérie, které připomínaly místa z dobrodružných románů, a nově objeveným místům dávali jména. Trampové často

vyhledávali kouzlo starých lomů, skalních převisů, potoků a řek, jezer či dokonce i opuštěných historických budov. Na těchto tábořištích vytvořily ohniště a postavily jednoduché boudy. Z mnohých takovýchto tábořišť se postupem času staly dokonce rekreační areály (Bittnerová a Janeček, 2011). Nicméně kouzlo těchto provizorních tábořišť se zachovalo dodnes a stále jsou navštěvována lidmi, kteří utíkají do přírody před shonem a stresem dnešního světa.

Základní myšlenka vzniku tohoto hnutí byla založena na oproštění člověka z chaotického ruchu města. Tito lidé hledali klid v přírodě, o kterou se také starali a snažili se o její ochranu. Trampové nejenže udržovali pořádek kolem svých osad, ale například dbali i na čistotu okolních vodních zdrojů.

Trampové se často kromě aktivit výše uvedených ekologických hnutí zapojovali do ochrany přírody údržbou památek, ochranou volně žijící zvěře či pomocí lesníků při výsadbách nových stromků. I když se trampové o přírodu kolem sebe snažili starat a pomáhat jí co nejvíce, dostali se do střetu s ochranáři přírody, kteří poukazovali na problematiku ohledně rozdělování ohně v lese, táboření v národních parcích, CHKO a rezervacích, chození mimo značené cesty a budování kempů na nevhodných místech (Randák a kol., 2020, str. 416-418).

Nyní se někteří trampové aktivně zapojují do lesních brigád, kdy se vysazují nové stromky či se opravují a budují studánky nebo cesty na turistických cestách. Online trampský časopis „*Trampský magazín*“ se zmiňuje o pořádání podobných lesních brigád, konkrétně na Roverkách: „*V pořadí patnáctá lesní brigáda, pořádaná osadou Roverských patriotů, se uskutečnila poslední dubnový víkend na Roverkách. Koná se dvakrát do roka, v dubnu a v září, a vždy je na programu oprava a budování pro návštěvníky skal užitečných věcí – ať už studánek, posezení u nich či schodů na turistických trasách. Srazy byly tentokrát dva – jeden tradiční u křížku na rozcestí pod Vlhoštěm v sobotu v deset dopoledne, druhý pod starým dubem nedaleko Dřevčic o hodinu později. To souviselo s tím, že hlavním plánem pro letošní jarní brigádu bylo pokračování v obnově starého úseku Husí cesty z rozcestí U Martinské stěny do Dřevčic. Kdysi to byla významná cesta spojující Úštěk a Doksy, ale postupem času svoji důležitost ztrácela, až zarostla tak, že nebyla v terénu skoro patrná (a její název byl přenesen na cestu vedoucí do Pavliček). Již v rámci minulých brigád byl úsek částečně prosekan, vyčištěn a osázen 18 stromky (postupně jich tu bude vysázeno*

kolem 60), které budou tvořit alej kolem cesty v místech, kde cesta vede přes pole. V rámci této brigády byla prořezána a upravena poslední zbývající část trasy – v lese v okolí starého skalního zářezu. Samotný zářez byl rovněž vyčištěn – po odstranění hlíny a listů se objevily rýhy od kol vozů, které cestou kdysi projížděly a dokládají její minulé slavnější časy. Rovněž byly zality již vysázené stromky, polní úsek vysbírán od kamení a upraveno okolí mohutného dubu u cesty (výhledově se plánuje, že pod ním bude lavička) a obecního kříže u Dřevčic. Mezitím další party opravovaly schody, zábradlí a protierozní zábrany pod a na Vlhošti a další zase procházely celé Roverky po turistických trasách a významnějších cestách a do pytlů sbíraly odpadky.“(Pohunková, 2009)

Obecně lze tedy říci, že se trampové snaží o šetrný a ochránářský přístup k přírodnímu prostředí. Blíže o vztahu trampů k přírodě a jejich snaze jí pomáhat se vyjádřil i Bulíček: „Ačkoli byli trampové skeptičtí k možnosti ochrany přírody u nás, zapojovali se do ní velmi aktivně, ať už v rámci organizací, v rámci vlastní party nebo jen individuálně“. (Bulíček, 1985, str. 52)

2. Tis - Svaz pro ochranu přírody, krajiny a lidí

2.1 Úvod

V sedmdesátých letech se bohužel lidé začali orientovat spíše na vlastní materiální zisk a zapomínali na své kulturní i přírodní dědictví. Velké části obyvatelstva chybělo základní enviromentální vědomí a příliš se nesnažilo o šetrnost k přírodě. Ovšem ale i přes značné poznamenání krajiny se našli její obdivovatelé a milovníci, kteří se snažili o její ochranu.

2.2 Ochrana přírody

V sedmdesátých letech se na území Čech vyskytovala v podstatě jen jediná organizace, která umožňovala občanům zapojit se do ochrany životního prostředí. Tato dobrovolná nevládní organizace nesla název Tis - Svaz pro ochranu přírody a krajiny. Řadí se k ekologickým organizacím, které před rokem 1989 hráli důležitou roli při ochraně krajiny a enviromentální výchově obyvatelstva.

2.3 Vývoj Tisu

Tis je nejstarší nevládní ekologická organizace v ČR. Jeho založení se připisuje roku 1958, kdy vznikl jako Sbor ochrany přírody Společnosti Národního muzea na podnět Otakara Leiského (Hucul Club, 2009). Tento muž byl nejen zakladatel první dobrovolnické organizace na ochranu přírody, ale také zoolog, profesionální ochránce přírody a podílel se i na záchraně genofondu huculských koní. V letech 1950-1975 působil jako zoolog ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody. Zde se také podílel na tvorbě legislativy ochrany přírody a společně s Ladislavem Vodákem připravoval podklady pro založení NP Šumava. V roce 1958 založil již zmiňovaný Sbor ochrany přírody při Společnosti Národního muzea, z kterého vznikla organizace Tis (Turoňová a kol., 2020).

V letech 1979-89 byla tato organizace z ideologických důvodů úředně zlikvidována. „*Vývoj organizace se v období od roku 1969, kdy byla osamostatněna z dřívějšího Sboru ochrany přírody při Společnosti Národního muzea v Praze, až k roku 1979, v němž byla na nátlak vládnoucí moci přinucena k rozpuštění, pohyboval na hranici sice ohrožujícího, ale povoleného sdružení. Primární zaměření komunistického režimu na upevňování politické moci a potlačování výraznějších projevů opozice spolu s nezájmem o problematiku životního prostředí ponechávaly prostor k rozvíjení ochránářské činnosti. Oblast ochrany přírody a krajiny se stala jednou z mála sfér, kde režim povolil občanskou aktivitu, která se pak mohla projevovat obecně prospěšnou činností. Tou se vykazovaly některé zájmové společenské skupiny, jež byly svým nekonformním postojem k oficiální moci (projevoval se mimo jiné i přístupem ke krajině) režimu nepohodlné. Platí to zejména pro členy Junáka a pro trampy, jimž se Tis stal platformou, která zaštitila jejich existenci.*“ (Zajoncová, 2005, str.1-4)

Junák i tramping měli podobnou ideu, která spočívala v lesní moudrosti, zálesáctví a svobodném pobytu v přírodě. Spjoval je vztah k přírodě, který byl založen na prožitku z přímého kontaktu s krajinou. Tím se začala formovat dobrovolná ochrana krajiny a přírody v Tisu.

Díky přerodu Sboru ochrany přírody při Společnosti Národního muzea v Praze v samostatný Tis v roce 1969 se jeho působnost rozšířila i mimo oblast Prahy do mnoha míst České socialistické republiky. Tímto vznikl prostor, kde mohl každý občan sám přispět v ochraně krajiny a životního prostředí. V době zániku organizace je udáván celkový počet 16 tisíc individuálních a 35 kolektivních členů.

2.4. Činnost

Zájem organizace Tis směřoval do oblasti krajinné ekologie, řešil problémy týkající se zásahů do krajiny a dovedl se postavit i stanovisku tehdejšího režimu. „*Průmyslové podniky, společenské instituce nebo i státní úřady jakožto kolektivní členové Tisu zadávaly rozsáhlá výzkumná témata, na něž obvykle neměly dostatečnou odbornou kapacitu. Tis naopak mohl oslovit své členy, odborníky mnoha disciplín, a vytvořit tak pracovní kolektiv širokého záběru. Pro Tis se výzkumné expertizy zároveň staly jednou z možností finančního příjmu. Mezi Tisem a zadavatelem byla uzavírána tzv. smlouva o dílo, vlastně zakázka na výzkumný projekt, což muselo být nejprve schváleno oficiálními orgány.*“ (Zajoncová, 2005, str.1-4)

Průzkumy se prováděly v mnoha v oblastech. Byly to místa, která byla určena k těžbě, budování přehrad, organizace řešila i tvorbu zeleně v sídlištích či organizaci dopravy ve velkých městech. Dále se upozorňovalo na přetížení některých území, jako například Slapské přehrady hausbátovou rekreací či Prokopského údolí nevhodnou zástavbou. Tis celkem úspěšně vyřešil více než 30 celostátních ekologických úkolů.

Jedním z úkolů byl například dlouhodobý a nejrozsáhlejší průzkum těžebního prostoru uranových dolů v Hamru u České Lípy, který byl považován za politicky nebezpečný. Uranové dodávky byly totiž pod přímým dohledem Sovětského svazu. Výzkum probíhal čtyři roky a podílelo se na něm dvanáct odborníků. Sice se nakonec těžbu nepodařilo zrušit, ale alespoň se dokázalo zabránit zdevastování rozsáhlejší oblasti. Dalším úspěšným úkolem bylo například zabránění výstavby vodní nádrže na Křivoklátsku.

Organizace Tis nebyla složena pouze z odborníků, ale i lidí, které spojoval zájem o krajinu a její ochranu. Mezi činnost organizace tedy nepatřila jen

dokumentace lokalit, ale i nejrůznější ochrannářské práce, jako například výroba ptačích budek a krmítek, která každoročně vrcholila *Dnem ptactva* 1. dubna, nebo výsadba lesních stromků. Tis uspořádal tři ročníky *Festivalu přírodovědných filmů* a tři reprezentační výstavy na něž úspěšně navázala dnešní přehlídka ekologických filmů *Ekofilm*.

Jednou z dalších činností, kterou organizace provozovala, bylo *enviromentální vzdělávání mládeže*, které bylo uskutečňováno formou nejrůznějších her, poznávání a výletů do přírody (Zajoncová, 2005, str.1-4). Tis uspořádal i dvouleté školení Stráže přírody a krajiny a přes 100 letních ekologických táborů (Hucul Club, 2009).

Díky této organizaci se dostala potřeba ochrany životního prostředí do povědomí spousty lidí. Samotná organizace Tis byla jednou z prvních organizací, věnujících se zlepšení stavu životního prostředí, na kterou následně navázala řada dalších, o kterých se v rámci mé práce zmíním.

3. Hnutí Brontosaurus

3.1 Úvod

Hnutí Brontosaurus je nezisková organizace, skládající se převážně z mladých lidí, kteří se snaží aktivně zapojit do ochrany životního prostředí. Tito lidé však nejsou profesionálové, ale uskupení dobrovolníků, kterým není lhostejné prostředí, v kterém žijí. Aktivně pomáhají nejen přírodě, ale i památkám a snaží se tuto myšlenku rozšířit i mezi širší okolí prostřednictvím nejrůznějších zážitkových programů. Svým více než čtyřicetiletým nepřetržitým působením se řadí k nejstarším enviromentálním organizacím v Čechách.

Hlavní poslání této organizace vystihuje její motto: „*Chceme svět, ve kterém lidé nejsou lhostejní ke svému okolí, respektují a ctí přírodu a kulturní bohatství a společně o ně pečují.*“ (Hnutí Brontosaurus, 2021)

Hnutí Brontosaurus již přes čtyřicet let spojuje dobrovolnickou práci se zážitky. Za Brontosauem nyní stojí již přes 1000 členů, kteří se zasloužili o řadu úspěchů. Hnutí Brontosaurus pomáhá nejen přírodě, ale i památkám a lidem jak v České republice, tak i v zahraničí. Každoročně se účastní kosení orchidejových luk, sázejí stromy,

opravují hrady nebo i staví školu v Himálajích. Po celé republice má Brontosaurus rozmístěna centra a kluby, které pořádají nejrůznější akce, mezi které patří například víkendovky, prázdninové akce, dětské tábory či přednášky, které vedou k osvětě nejen dětí, ale i dospělých (Hnutí Brontosaurus, 2021).

3.2 Historie

Vznik hnutí Brontosaurus se datuje kolem roku 1974, kdy ve Stockholmu proběhla konference OSN, na níž byl vyhlášen Rok životního prostředí. Jednalo se o výchovnou kampaň, kdy odborníci připravili určité podklady, které dětem umožnily se více sblížit s životním prostředím. Dále se připojil tehdejší redaktor Mladého světa Josef Velek a kreslíř Vladimír Jiránek, který také ztvárnil známé logo Brontosaura v roce 1974 jako symbol roku ŽP. Vzniklo heslo "*Brontosaurus to nepřežil, protože přerostl své možnosti*". Tehdejší SSM vzal akci za svou, a tak se v lednu 1974 zrodila "*Akce Brontosaurus*". Byla připravena jako jednorocní, ale spontánní odezva si vynutila pokračování. Na ústředním výboru SSM byla založena komise pro ochranu ŽP a postupně se toto hnutí začalo šířit po celé republice a začal se formovat počátek organizované dobrovolnické ochrany přírody v ČR. Už v roce 1974 organizace začala pořádát nejrůznější akce, zaměřené na pomoc přírodě či památkám. O tři roky později Brontosaurus nabídl neplacené brigády s nabídkou nejrůznějších zajímavých vedlejších programů, díky čemuž se dostal do podvědomí studentů, kteří měli zájem o ekologickou osvětu. Zlom nastal v roce 1978, kdy Brontosaurus začal pořádát *Prázdniny s Brontosauřem*. Na těchto prázdninových akcích lidé pracovali na obnově historických památek a nejrůznějšími způsoby se snažili pomáhat přírodě. První takovýto tábor se konal na hradě zvaném Zvířetice u Bakova nad Jizerou. Zde lidé pracovali na opravách hradu a také pomáhali okolní přírodě. Odpoledne zase měly účastníci čas na zábavu a odpočinek.

Po revoluci v roce 1989 vznikly dva samostatné základní články a to *Hnutí Brontosaurus* a *Asociace Brontosaura*. V následujících letech byla obnovena celobrontosauří akce zaměřená na dobrovolnické pomoci ŽP *Akce Brontosaurus - Akce Příroda*. Dnes Brontosaurus působí již bezmála 46 let a stává se nejstarší nepřetržitě působící ekologickou organizací v Česku (Tomek, 2001).

3.3 Programové cíle Hnutí Brontosaurus

Hnutí Brontosaurus má 3 základní programové cíle. První cíl zní: *„Vychovávat sebe i druhé prací, vlastním příkladem, hrou i bezprostředním kontaktem s přírodou k zodpovědnému přístupu k životu a planetě. Chránit přírodu a hledat cesty k souladu mezi ní a člověkem. Pečovat o kulturní a historické dědictví a rozvíjet jeho odkaz dnešku.“* (Hnutí Brontosaurus, 2021)

Druhým brontosauřím cílem je: *„Zajímat se o problémy společnosti a s ohledem na dlouhodobá hlediska a názory druhých lidí hledat jejich řešení. Podporovat zdravé snahy usilující o odklon od konzumního způsobu života.“* (Hnutí Brontosaurus, 2021)

A třetím, neméně důležitým cílem je: *„Dávat si navzájem radost. V tomto duchu pořádat nápadité pracovní a zážitkové akce. Pomáhat zejména mladým lidem vytvářet kolektivy umožňující pocit sounáležitosti, uznání a seberealizace.“* (Hnutí Brontosaurus, 2021)

3.4. Programy

3.4.1 Program Akce Památky

Do Brontosauřího programu *Akce Památky* se mohou zapojit mladí lidé, kteří mají zájem o památky a kulturní dědictví České republiky. Tyto akce většinou probíhají formou tzv. „víkendovek“.

„Každá víkendovka je vystavěna na třech základních pilířích, kterými jsou dobrovolnická práce, zážitkový program a vzdělávání.“ (Hnutí Brontosaurus, 2021)

V rámci tohoto programu se uskutečňují tzv. *Víkendovky*. Tyto akce probíhají přes víkend, zpravidla na nějaké vybrané památce, o kterou dobrovolníci pečují. Mimo práce na dobrovolníky čeká zážitkový program, kde se účastníci mohou nejen pobavit tancem, ale mohou se i přiučit nějakým tradičním řemeslům (Hnutí Brontosaurus, 2021).

3.4.2 Akce příroda

Na *Akci Příroda* se hlásí zejména lidé, kteří mají zájem o ochranu přírodního dědictví a krajiny. Tato akce navazuje na starší brontosauří projekt, který se poprvé

uskutečnil v roce 1974. Smyslem této akce je dobrovolnická pomoc přírodě, kdy se lidé snaží pomoci dané lokalitě ať už výsadbou stromků, kosením luk, budováním naučných stezek nebo pomocí v záchranných stanicích pro zvířata.

3.4.3 Brontosauří dětské oddíly - Brd'o

Dětské oddíly jsou přizpůsobeny tak, aby byly pro děti co nejzajímavější. Děti se účastní pravidelných schůzek či různých výprav, kde pomáhají přírodě ve svém okolí například vyvěšením budek pro ptáky, čistěním studánek, výsadbou zeleně nebo v zimě přikrmováním zvěře. Samozřejmostí je také pořádání letních nebo také různých ekovýchovných projektů (Hnutí Brontosaurus, 2013).

3.4.4 Ekostan

Jak už název napovídá, jedná se o informační stan, který putuje po festivalech a kulturních akcích. Na nich nabízí velkou škálu informací, týkajících se environmentálních témat. Návštěvníci se tedy mohou více sblížit se současnými environmentálními problémy a zapojit se do jejich řešení. Celý chod ekostanu zajišťuje tým školených dobrovolníků, kteří věnují svůj volný čas informování veřejnosti o problémech týkajících se životního prostředí. Program ekostanů je široký, lze se setkat s nejrůznějšími besedami, promítáním filmů, soutěžemi a mnoha dalšími aktivitami (Hnutí Brontosaurus, 2021).

3.4.5 Prázdniny s Brontosauřem

Prázdniny s Brontosauřem je souhrnný název pro tábory. Ty se pořádají zejména pro lidi ve věku od 15 do 26 let. Časovou náplní na takovýchto táborech může být široké spektrum aktivit, například kosení luk, pomoc při stavbě domu ze slámy, práce na ekofarmě, a pro ty, které zajímá oblast historie, jsou připraveny aktivity týkající se oprav hradů nebo stavby skanzenů.

3.4.6 Mezinárodní aktivity

Již několik let Brontosauří dobrovolníci pomáhají při výstavbě školy v severoindickém Ladakhu v rámci projektu Brontosauří v Himalájích. *„Mnoho let brontosauří pomáhají vesničanům v indickém Ladhaku. Ve vesnici Mulkbekh staví*

energeticky soběstačný školní internát. Projekt zajišťují odborně i finančně. Chtějí škole pomáhat k její samostatnosti tak, aby tamní obyvatelé považovali vytvořené dílo za vlastní a zvládli jej vést. Každý rok také do Ladhaku přijíždí dobrovolníci, kteří vyučují děti a školí místní učitele.“ (Hnutí Brontosaurus, 2021)

Dalšími aktivitami v zahraničí je například pomoc krajanům v rumunském Banátu nebo značení turistických stezek v Podkarpatské Rusi (Hnutí Brontosaurus, 2017).

4. Český svaz ochránců přírody

4.1 Úvod

ČSOP je nevládní neziskovou organizací. Je zaměřena na ochranu a obnovu přírodního dědictví, ekologickou výchovu a podporu trvale udržitelného života.

Sestává se z lidí, které spojuje zájem o ochranu a obnovu přírody a krajiny.

V současné době se k organizaci hlásí asi 7000 členů. ČSOP byl založen na konci roku 1979, tedy nyní působí na území Čech již přes 40 let.

Činnost ČSOP je velmi rozmanitá a rozsáhlá. Snaží se o osvětu široké veřejnosti v rámci problematiky životního prostředí a důraz klade na vzdělávání dětí a mládeže. Dále se věnuje péči o cenná území, vykonává průzkumy a mapování, snaží se o zachování druhového bohatství jak rostlin, tak živočichů, pečuje o zraněné živočichy či se aktivně zapojuje do rozhodování ve správních řízeních (ČSOP, 2019).

ČSOP je členem IUCN (Světového svazu ochrany přírody) a zakládajícím členem Českého národního komitétu UNEP (Programu OSN pro životní prostředí). Dále spolupracuje například s Ministerstvem životního prostředí, Lesy ČR, Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR či Nadačním fondem Veolia, který je generálním partnerem kampaně Uklid'me svět. Je tedy zřejmé, že se organizace aktivně zapojuje i do tvorby zákonů a ostatních právních předpisů (ČSOP, 2019).

4.2 Struktura ČSOP

ČSOP se obecně dělí do tří úrovní: základní organizace, územní a zájmové složky, ústřední orgány.

V základních organizacích, kterých je po celé republice již více než 350, působí většina členů. Každá z těchto ZO má vlastní právní subjektivitu a vlastní volené orgány. Tyto organizace se liší velikostí i zaměřením.

Územní a zájmové složky jsou základní organizace, které díky právní subjektivitě se mnohou sdružovat a vytvářet tak územní a zájmové jednotky, které mají vlastní právní subjektivitu. Sdružení mohou být zřizována pro územní jednotky, jako například okres, kraj, město, NP nebo CHKO nebo pouze na zájmovém principu a to bez ohledu na územní příslušnost. Příkladem takových sdružení může být například Sdružení mladých ochránců přírody.

Ústřední orgány Svazu se dále dělí na Sněm, který je nejvyšším orgánem svazu, rozhoduje o nejdůležitějších otázkách a je tvořen delegáty. Dále na Ústřední výkonnou radu a Ústřední kontrolní a revizní komisi (ČSOP, 2017).

4.3 Historie ČSOP

Vznik Českého svazu ochránců přírody se datuje k 11. září 1979. Již od svého počátku vydával metodické příručky a v roce 1981 vydal svůj první výtisk časopisu *Naší přírodou*. Svaz zahájil několik programů, týkajících se jak celostátní úrovně, jako například mapování vodních ploch s výskytem obojživelníků, tak i programů zaměřených pouze na jeden daný region. Na konci 80. let měl Svaz přes 26 000 členů, kteří působili v 970 základních organizacích.

Hlavní zaměřením základních organizací byla péče o chráněná území. ČSOP se začal projevovat stále výrazněji a úderněji. V létě roku 1988 byl zapsán na čestnou listinu Programu OSN pro životní prostředí UNEP.

Po roce 1989 ČSOP přestal být jedinou ochrannářskou organizací a tím se i výrazně snížil počet členů. Ze Svazu se odštěpily radikálnější skupiny (například ZO ČSOP Bořena, z kterých vznikly Děti Země) či ty, které měly jedno specifické zaměření (Pražský spolek ochránců zvířat, původně stejnojmenná ZO ČSOP).

Ovšem to neznamenalo, že působení ČSOP zanikne.

„ČSOP se začal aktivně věnovat otázkám legislativy, stál při vzniku samostatného Ministerstva životního prostředí, začal navazovat nové kontakty se zahraničními organizacemi.“ (ČSOP, 2019)

Mimo ochrany přírody se ČSOP aktivně zapojoval do výchovy a osvěty, například vyhlásil Ekologickou olympiádu pro studenty středních škol, zakládal oddíly mladých ochránců přírody či koordinoval celostátní soutěž *Zlatý list* (ČSOP, 2019).

V listopadu 1990 byl ČSOP přijat za člena IUCN - mezinárodního svazu na ochranu přírody. V průběhu roku 1997 se zřídily tři programy pro ochranu přírody - Národní síť stanic pro handicapované živočichy, Ochrana biodiverzity a Místo pro přírodu, díky kterým ČSOP začala spolupracovat s ostatními nevládními organizacemi (ČSOP, 2019).

4.4 Aktivity ČSOP

4.4.1 Ochrana druhů

„Ochrana druhů zahrnuje velký objem aktivit ČSOP. V rámci této oblasti uskutečňujeme řadu programů od odborných aktivit a vědecké práce až po preventivní, osvětové a výchovné činnosti.“ (ČSOP, 2017)

Největší množství odborných projektů se zabývá především *Národním programem ochrany biodiverzity*. Programy ČSOP jsou založeny na ochraně živočichů a zachování druhové rozmanitosti. Organizace zakládá různé záchranné stanice, které jsou určeny pro zraněné či ohrožené živočichy, ale vytváří i programy, zabývající se například zabezpečením rizikových úseků silnic nebo programy založené na práci s veřejností, kdy se jí snaží více sblížit s její okolní přírodou (ČSOP, 2017).

4.4.2 Národní program ochrana biodiverzity

Program ochrana biodiverzity má za hlavní poslání zachování a obnovu druhové rozmanitosti, péči o vzácné biotopy a snahu o záchovu a podporu existence ohrožených druhů rostlin a zvířat. V rámci tohoto programu se provádí například mapování orchidejí, obojživelníků, šelem nebo starých krajových odrůd ovocných dřevin. Kromě mapování se v rámci tohoto programu členové ČSOP věnují i podpůrné činnosti určené pro vybrané druhy živočichů (ČSOP, 2019).

4.4.3 Národní síť záchranných stanic

Činností *Národních sítí záchranných stanic*, které podporuje sbírka *Zvíře v nouzi*, je péče o zraněná nebo jinak handicapovaná volně žijící zvířata (ČSOP, 2018).

4.4.4 Akce žába

Náplní programu *Akce žába* je zabránění zbytečného přejíždění žab na silničních komunikacích pomocí zmapování rizikových úseků, zajištění bezpečného překonání těchto silnic a výstavba žabích přechodů (ČSOP, 2016).

4.4.5 Akce čejka

Akce čejka je zaměřená na ochranu a mapování hnízdišť čejky chocholaté. Čejka si zakládá svá hnízda na polích, kde ale bohužel probíhají i předseťové úpravy a tím jsou čejčina hnízda zlikvidována. Česká ornitologická společnost společně s ČZU připravila projekt na mapování hnízdišť. Výsledky mapování, ke kterým přispěl i Český svaz ochránců přírody, byly zveřejněny a tyto informace využity pro přípravu Agroenviromentálního programu na ochranu čejky chocholaté (ČSOP, 2019).

4.4.6 Živá zahrada

Živá zahrada je soutěž, do které se může přihlásit každý, kdo má zahrádku. Soutěž spočívá v pozorování zvířat ve vybraných termínech roku. Tyto pozorování si pak každý zapíše do mapovací karty. Následně jsou každému přiděleny body podle počtu vypořizovaných zvířat. Ti, kteří nasbírají stanovený počet bodů během tří let, získávají titul *Živá zahrada*.

4.5 Ochrana krajiny

Péči o krajinu se ČSOP tradičně věnuje ve velkém okruhu. Cílem je ochrana nejen cenných biotopů, ale i památných stromů, pramenů a studánek, geologických útvarů i památek.

V devadesátých letech se začala vyvíjet specifická forma ochrany krajiny. Jejím principem je buď spolupráce s vlastníky pozemků, nebo Spolek přebere

vlastnická práva na pozemek. ČSOP pak pozemek nechá přístupný veřejnosti, která má možnost se poučit o hodnotách pozemku skrze informační tabule, které se na pozemku nacházejí. Jedním z nejčastějších případů je tvorba naučných stezek. Další forma, kterou se snaží ČSOP pomoci přírodě je kampaň *Uklid'me svět, uklid'me Česko!*, na které se Spolek podílí (ČSOP, 2017).

4.6 Ekologická výchova

Podstatnou součástí aktivit ČSOP je ekologická výchova. Skrze ní se snaží přiblížit problematiku a informace o stavu ochrany životního prostředí a přírody veřejnosti. ČSOP se snaží podpořit osvětu široké veřejnosti nejen prostřednictvím nejrozličnějších programů, jako je *Živá zahrada*, *Národní síť záchranných stanic* nebo *Uklid'me svět!*, ale také formou přednášek, exkurzí, provozování ekocenter či dalších činností. Jednou z nejvýznamnějších aktivit, jejímž prostřednictvím se Spolek snaží podporovat informovanost obyvatel, je práce s dětmi a mládeží. ČSOP vydává také velké množství materiálů, díky kterým přináší osvětu a ekovýchovu, počínaje od odborných publikací, až po pexesa a samolepky (ČSOP, 2012).

4.7 ČSOP aktivity 2020

V dnešní době se ČSOP zapojuje do řady aktivit, které by měly vést ke zlepšení stavu životního prostředí. V roce 2020 organizace začala spolupracovat se řetězcem prodejen Billa, která se stala generálním partnerem *Národní sítě záchranných stanic* a zavázala se, že bude omezovat jednorázové plastové sáčky či další materiály, které lze nahradit vhodnějšími (ČSOP, 2020).

Dále se Český svaz ochránců přírody vyjádřil k plánované výstavbě kanálu Dunaj-Odra-Labe, která by znamenala nejen úbytek biodiverzity, ale přinesla by i významný negativní dopad na hydrologický režim krajiny a poškodila by životní prostředí (ČSOP, 2020).

5. Disent, Charta 77 a ekologie

Charta 77 bylo sdružení lidí, které spojoval zájem o uplatňování lidských a občanských práv nejen na území naší země, ale i ve světě. Přesto, že původně se

ekologií Charta příliš nezabývala, byla to právě ona, která tuto problematiku z odborné oblasti přenesla do společnosti a stala se z ní politická záležitost. Ekologie byla v té době jedním z mála diskutovaných problémů, který se dotýkal všech obyvatel, ať už těch nejbohatších a nejvýše postavených, tak i těch z nejnižších vrstev. V osmdesátých letech se díky ekologickým tématům Charty podařilo vytvořit společný jazyk, který měl pomoci v hledání řešení ekologických problémů. I proto ekologie sehrála důležitou roli v prolamování izolace mezi Chartou a většinovou společností.

První dokument, jenž se týkal problematiky životního prostředí, vydala Charta v roce 1978. Týkal se jaderné bezpečnosti na území Československa. Konkrétněji se zaměřil na tehdejší vládou utajovanou havárii jaderné elektrárny v Jaslovských Bohunicích, ke které došlo 22. února 1977. Dle mnohých tento dokument zacházel až příliš daleko, jelikož vyrazoval skutečnosti, které se tehdejší vláda snažila utajit.

Charta vydala první souvislou zprávu týkající se ekologické problematiky na počátku 80. let. Zpráva se zabývala negativními důsledky devastace životního prostředí. Její vznik byl do značné míry inspirován seminářem, konajícím se na Klínovci, na který byl Bedřichem Moldanem a Václavem Mezřickým pozván i tehdejší chartista Jiří Vančura. Této zprávě přidal na výjimečnosti i fakt, že obsahovala výzvu, která nabádala občany ke spontánnímu zakládání občanských sdružení a iniciativ (Lidové noviny, 2017).

Další dokument, který se stal naprosto zásadním, byl dokument *Rozbor ekologické situace v Československu*, který v roce 1983 vypracovala Ekologická sekce Biologické společnosti ČSAV na podnět vlády ČSSR. Tento rozbor byl vydán tajně, ovšem jeden výtisk se dostal do Charty 77, která jej zveřejnila (Lidové noviny, 2019). Významnou osobností té doby byl Ivan Dejmal. Tento muž byl v sedmdesátých letech zatčen pro podvracení republiky. Po propuštění z vězení se zapojil do příprav Charty 77, v jejímž rámci se podílel na vzniku nové ekologické skupiny „Ekologická společnost“ a stal se redaktorem i spoluvydavatelem časopisu Ekologický bulletin (Hlavatý, 2015).

6. Pražské matky

Pražské matky je organizace, která se snaží o zlepšení podmínek životního prostředí a veřejného prostoru měst, zejména tedy Prahy (Pěšky městem, nedatováno).

Hnutí se zrodilo v roce 1989. V té době byl stav životního prostředí poměrně tristní a tak se několik obyvatel, převážně matek, rozhodlo, že se ho pokusí zlepšit jak pro své děti, tak i pro budoucí generace. První demonstraci hnutí zorganizovalo 29. května 1989, kdy se v Praze konalo mezinárodní setkání ministrů životního prostředí. Tehdy se do ulic vydalo kolem třiceti lidí, kteří zpívali a nesli transparenty s tematikou životního prostředí. Během demonstrace sbírali podpisy občanů ke svému prohlášení, které bylo adresováno právě na konferenci ministrů a upozorňovalo na špatný stav životního prostředí a zároveň uvádělo nedostatečnou informovanost občanů o smogové situaci. I přes snahu tehdejších příslušníků Státní bezpečnosti vytrhnout podpisové archy z rukou Pražských matek se petice na Pražský hrad dostala. Během několika málo let se hnutí rozrostlo až na několik stovek členů. Jeho pozornost se nejvíce soustředila na problémy s ovzduším v Praze a také usilovalo o regulaci automobilové dopravy v hlavním městě. Následně bylo založeno občanské sdružení, které již uskutečnilo desítky projektů zaměřených zejména na rozvoj pěší dopravy v Praze, propagovalo chůzi jako ekologický a zdravý způsob dopravy, dále se zaměřilo na ochranu chodců - obzvláště při jejich cestách do škol a školek, ochranu ovzduší a usilovalo o zlepšování kvality veřejných prostranství.

Za svou existenci si organizace připsala na konto mnoho úspěchů, které vedly k zlepšení situace chodců a životního prostředí (Pěšky městem, nedatováno).

Bývalá předsedkyně Pražských matek Jarmila Johnová v rozhovoru pro Pražský deník uvedla jeden z příkladů takových úspěchů: „V 90. letech jsme také začaly s osvětovými akcemi. A podílely jsme se na připomínkování nové legislativy. Požadovaly jsme, aby existovalo pořádné měření kvality ovzduší. To se také i díky našemu tlaku podařilo – dnes funguje automatický imisní monitoring.“ (Prokeš, 2019)

Organizace se na podzim roku 2020 přejmenovala na *Pěšky městem*.

Sdružení se nyní věnuje několika projektům, které jsou zaměřeny na bezpečnost chodců, zejména dětí. Jedním z příkladů je projekt *Bezpečné cesty do škol*, který se zasloužil o ocenění Road Safety Awards. Smyslem tohoto projektu je zmapovat cesty, kudy chodí děti do škol. Na těchto trasách se zaměří na nebezpečná místa, kterým se posléze pokouší nalézt bezpečnější řešení. Na *Bezpečné cesty* navazuje osvětový program *Pěšky do školy*.

V roce 2012 byl v rámci projektu *Chodci sobě* spuštěn portál, jehož prostřednictvím mohou lidé upozornit na nebezpečná místa, na která během svých cest narazí (Pěšky městem, nedatováno).

7. Ekologické demonstrace v roce 1989

Stále zhoršující se smogová situace na severu Čech, do značné míry zapříčiněná výstavbou tepelných elektráren, které produkovaly až sedminásobné koncentrace oxidu siřičitého, než byl vrchní limit mikrogramů na metr krychlový, vedla k situaci, kdy se lidé prodírali žlutou mlhou a téměř se nemohli nadechnout. Tato situace odstartovala řadu demonstrací za lepší ovzduší. Tyto skutečnosti vygradovaly až do pořádání občanských protestů, které měly dosáhnout lepšího stavu životního prostředí a o pár dní dále vygradovaly až do podoby celorepublikové revoluce, která dostala přívlastek „Sametová“ (Málek, 2018).

První takový protest se uskutečnil v Teplicích 11. listopadu 1989, kde se sešli lidé, kteří již dále nechtěli přihlížet, jak se životní prostředí neustále zhoršuje. Tehdejší stav ovzduší měl alarmující ukazatele znečištění oxidů síry a množství spadlého popílku z elektráren, které až několikanásobně překračovaly stanovené limity.

Jedním z hlavních iniciátorů akce byl Zbyšek Jindra, tehdy šestnáctiletý student, zapojený do teplického undergroundu. Jeho sestra trpěla kvůli špatnému ovzduší zápalu plic, měla mononukleózu a jiná onemocnění. I tato skutečnost mohla ve Zbyškovi podnítit touhu po zlepšení životního prostředí na Teplicku (Viktora, 2009).

I přes tehdejší doporučení vedení města, které důrazně kladlo občanům na srdce, aby zůstali doma, se je Zbyšek s dalšími kamarády rozhodl dostat do ulic a vyrobili letáky, které vyzývali místní občany, aby se v sobotu 11. 11. shromáždili na

náměstí Zdeňka Nejedlého (dnešní Benešovo náměstí) a zde vyjádřili nesouhlas s přístupem politiků k ochraně životního prostředí a zdraví obyvatel. Společně se Zbyškem mu ve vylepování plakátů pomáhali kamarádi z undergroundového prostředí, jako byl Jaroslav Uhlíř, člen tehdejší punkové kapely *Jateční ulice*, ale i ti, kteří již měli zkušenosti s šířením zakázaných tiskovin.

Chlapcům se tímto způsobem povedlo roznést letáky po celém městě. Jejich činnosti si ovšem všimli i příslušníci Veřejné bezpečnosti a mladíky odvezli na stanici, kde je na několik hodin zadrželi.

V sobotu 11. listopadu se na zmíněném náměstí začali scházet demonstranti. Vesměs to byli mladí lidé z undergroundového prostředí, učňové, lidé z konzervatorií či studenti gymnázia. Někteří účastníci měli dokonce nasazené roušky či plynové masky. StB uváděla, že celkový počet demonstrantů byl kolem čtyř set, ale svědkové tvrdí, že demonstrantů se sešlo mnohem více. Tito účastníci ovšem nevěděli, co mají dělat, celá demonstrace působila neorganizovaně a nebyl připraven žádný program. Až v moment, kdy na kašnu vystoupil Jindra a dav pobídl, aby skandoval hesla jako „*Chceme čistý vzduch!*“ a „*Nechte nás dýchat!*“, se dal do pohybu a vydal se do ulic města (Viktora, 2009).

Na konci demonstrace si lidé řekli heslo „*zítra ve čtyři*“. A tak se v následující den se na téže náměstí shromáždilo již přes tisíc demonstrantů. Tehdy se již demonstrace neobešla bez potyček s Veřejnou bezpečností, která se pokoušela dav demonstrantů rozehnat vodním dělem. V tentýž den ve večerních hodinách vznikla petice, v níž lidé požadovali, aby vedení města uskutečnilo veřejné projednání o řešení ekologické situace s občany (Novinky.cz, 2017).

Třetí den se sepsaná petice skutečně dostala k vedení Národního výboru. Byla ovšem vzápětí zamítnuta. Mezitím se na náměstí Zdeňka Nejedlého sešel opět dav demonstrantů, které sledovala nejen kamera Československé televize, ale i ozbrojené síly Veřejné bezpečnosti. Celý dav se vydal před sídlo okresního vedení KSČ. Zde před budovu vystoupil tajemník Antonín Vláša a demonstrantům slíbil veřejnou debatu. Ta proběhla 20. listopadu na zimním stadionu (ČT24, 2019).

Samotný mítink byl velmi očekávanou událostí, vůbec poprvé se jednalo o dialog, kdy místní národní výbor byl ochoten jednat s veřejností. Na stadion se sešlo až šest tisíc lidí a další tisícovka lidí čekala před stadionem. U vstupu na stadion měli

lidé možnost napsat svůj dotaz na lísteček papíru. V tribunách se sešli představitelé města, okresu i ředitelé podniků, které měli podíl na znečištění ovzduší. Celou diskuzi řídil Antonín Vláša. Během diskuze se sice tvořily různé návrhy opatření, které měly zlepšit situaci životního prostředí, ale lidé již příslibům vládnoucích představitelů nevěřili (Schindlerová, 2013).

Dále se mikrofonu ujal pražský student Martin Chmel, který měl v úmyslu hovořit k publiku o událostech 17. listopadu v Praze. V ten moment mu byl ale vypnut mikrofon, což pobouřilo dav a lidé začali ze stadionu odcházet (ČT 24, 2019).

7.1 Zhodnocení významu ekologických demonstrací

Nespokojenost se stavem životního prostředí vygradovala až do konání zmíněných ekologických demonstrací, které znamenaly historicky významnou událost nejen díky tomu, že se lidé poprvé mohutně postavili proti otřesným podmínkám ovzduší, v kterých nechtěli již nadále žít, ale také díky tomu, že předcházely velké listopadové revoluci, kdy se lidé postavili režimu, jehož již také nechtěli být součástí.

8. Hnutí Duha

8.1 Úvod

Hnutí Duha je členem mnoha mezinárodních ekologických organizací, mezi které patří zejména Přátelé Země či CEE Bankwatch Network. Spolek se zabývá ochranou životního prostředí a snaží se změnit legislativu, která tuto problematiku řeší. Jedná s firmami, které stojí za znečišťováním či devastací prostředí a přináší osvětu mezi obyvatelstvo. Za svou existenci našli podporu již u více než šesti tisíců dárců. Již od roku 1991 vydává jako dvouměsíčník společensko-ekologický časopis *Sedmá generace*.

8.2 Historie

Hnutí Duha je jedna z největších a nejaktivnějších nevládních environmentálních organizací v České republice. Jedná se o českou nevládní environmentální organizaci, která vznikla v roce 1989 díky dvěma mladým mužům, kteří chtěli

pomoci naší planetě řadou činností, které by měly přispět k udržení a obnovení životního prostředí. Organizace se zrodila v Brně, kde Jan Beránek, spoluzakladatel hnutí, našel plakát propagující jadernou energetiku. Beránek s Jakubem Patočkou se rozhodli ohradit proti plánům výstavby jaderných elektráren a tak vytvořili vlastní plakát pod jménem své nově vzniklé organizace „Duha“. Jménem organizace se inspirovali u lodi hnutí Greenpeace *Rainbow Warrior* (Hnutí Duha, 2019).

8.3 Aktivita

Hnutí Duha má za sebou mnoho úspěchů, které si od svého vzniku připsalo na účet. Je to například prosazení zákona, který zakazuje používání freonů ničících ozonovou vrstvu. O pár let později se zasloužili o zákaz odstřelu vzácných rysů. Dalšími významnými úspěchy je prosazení plánu odpadového hospodářství České republiky, který obsahuje povinnost recyklovat alespoň 50% komunálního odpadu, a s odpady související zákaz dovozu odpadů ke spalení do Čech. K dalším podstatným úspěchům, které organizace dokázala, se řadí i vládou schválená ochrana severočeských obcí před rozšiřováním hnědouhelných dolů či zabránění ničení divočiny na Šumavě. Organizace apelovala na Evropskou komisi, díky čemuž byla zastavena finanční podpora výstavby nových spaloven. Díky práci Hnutí Duha byla také zastavena další vlna kotlíkových dotací, které podporovaly nákup kotlů spalujících uhlí.

Jednou z hlavních činností, kterými se Hnutí Duha zabývá, je ochrana lesů. Lesy by měly být silné, pestré a zdravé, což bohužel není v České republice pravidlem. Studie prokázaly, že 3 ze 4 jehličnatých stromů jsou nemocné a do roku 2060 bude až 80% smrkových lesů ohroženo celkovým kolapsem. Duha se snaží o prosazení zákonů, které by tomuto katastrofickému scénáři měly předejít (Hnutí Duha, 2016).

Jedním takovým krokem, který Hnutí udělalo, je výzva s názvem *Zachraňme lesy*, jejím cílem je tlak na vládu České republiky zachovat lesy druhově pestré a zdravé. Kampaně řeší novelu zákona o myslivosti, protože dochází k přemnožování spárkaté zvěře, která okusem semenáčků způsobuje nestabilní vývoj lesních společenstev, které se nedokážou ubránit suchu ani kůrovci. Snahou organizace je

docílit mysliveckého hospodaření, které se odvíjí od stavu ekosystémů jednotlivých lesů (Hnutí Duha, 2018).

Dalším legislativní záležitostí, kterou se Duha v rámci kampaně *Zachraňme lesy* zabývá, je Invazní novela. Pokud by tato novela byla schválena, znamenalo by to výsadbu velkých monokultur s douglaskou. Ta ale v lesních ekosystémech České republiky není původní druh. Její výsadba by znamenala pokles kvality lesní půdy, plošné zarůstání pasek, což by způsobilo změnu české krajiny. Dalšími problémy spojenými s výsadbou douglasky je klesání četnosti nejen ptáků, ale i obecně druhové pestrosti hub, rostlin, hmyzu i dalších organismů, kteří jsou zvyklí na domácí druhy dřevin. Ovšem největší ohrožení, které s douglaskou na území Evropy hrozí, je zavlečení exotických druhů organismů, které by v budoucnosti mohli způsobit ekologické a ekonomické škody. Organizace Hnutí Duha v tomto ohledu usiluje o výsadbu douglasky pouze jako příměsi do pestrých lesů (Hnutí Duha, 2018).

Duha se angažuje při ochraně lesů České republiky také v Národním parku Šumava, který se skládá z pestré mozaiky rašelinišť, smrkových i bukových pralesů, horských luk, divokých řek i ledovcových jezer. Je teritoriem pro mnoho ohrožených druhů zvířat i rostlin a tudíž je zřejmé, že se musí zachovat.

Dalším tématem Hnutí jsou *Obnovitelné zdroje energie*. Duha se snaží o snížení závislosti na fosilních palivech inovací výroby elektřiny, která by byla v souladu s ekologickým standardem. Nejlépe využitím místních obnovitelných zdrojů, jako jsou výtopny na biomasu, větrné, vodní, solární elektrárny či bioplynové stanice. Hnutí dbá o možnost snižování závislosti domácností na monumentálních elektrárnách a možnost výroby jejich vlastní elektřiny tak, aby to bylo pro ně finančně výhodné. Díky masivní veřejné kampani v roce 2016 byla zastavena příprava návrhu neekologické Nové tarifní struktury (Hnutí Duha, 2016).

Hnutí se také zabývá tématem ochrany ovzduší. Spalování uhlí a ropy vede znečištění ovzduší a poškozování zdraví populace. Dle Světové zdravotnické organizace je právě znečištění vzduchu největším environmentálním zdravotním rizikem, které je odpovědné za jedno z osmi úmrtí. Duha prosazuje, aby stát přiměl domácnosti k opuštění využívání uhlí tím, že finančně podpoří zejména chudší

obyvatelstvo, a elektrárny produkující elektřinu díky spalování uhlí donutí trvale snížit emise škodlivých látek do ovzduší (Hnutí Duha, 2016).

Dalším problémem, se kterým se potýká celý svět, je nadměrná produkce odpadu. Hnutí usiluje o co nejefektivnější využití odpadu. Nejlepší možností je odpad nevytvářet. Pokud již odpad vznikne, je nejvhodnější jej opět vrátit do oběhu a to recyklací odpadu či kompostováním. V současné době je platný takzvaný Balíček pro oběhové hospodářství, ve kterém je stanoveno, že Česká republika musí zvýšit podíl recyklovaného odpadu na minimálně 65%. Bohužel produkci odpadu zhoršují i firmy, které společně se zbožím dodávají naprosto zbytečné obaly, z kterých se rozbalením výrobku stanou opět odpady (Hnutí Duha, 2016).

Duha se také snaží o podporu místních ekologických zemědělců. Cílem je nedovážet přes půlku světa potraviny, které mimo zanechání obrovské emisní stopy obsahují i řadu pesticidů a nepotřebných obalů. Zemědělci by měli dbát na zachování pestré nezničené krajiny, v které je dostatek vláhy a dostatek prostoru pro přírodu, a samozřejmě zajistit důstojné podmínky pro hospodářská zvířata (Hnutí Duha, 2016).

8.4 Akce Hnutí Duha

8.4.1 Libkovice

V roce 1992 se hnutí Greenpeace společně s hnutím Duha pokusily o záchranu obce Libkovice, kterou se již koncem osmdesátých let rozhodl okresní národní výbor zdemolovat pro těžbu uhlí. Aktivisté hnutí Greenpeace 1. prosince 1992 započali blokádu po tom, co se jim doneslo, že Libkovický kostel, jenž byl dominantou a symbolem obce, bude zbourán. Po vytrvalé blokádě byl vyhlášen zákaz bourání - bohužel ale pouze jen na tři měsíce. V květnu roku 1993 pan Stružka, ředitel státního podniku Doly Hlubina, opět přikázal demolici domů. Na toto konto následovala další blokáda, na kterou demoliční čtyři zaměstnanců Dolů Hlubina a najatých bezpečnostních agentur reagovali velmi ostře. „*Jeden z blokádníků Petr Vozák z Hnutí DUHA byl lžící bagru úmyslně sražen z prvního patra domu. Další účastníci blokády, včetně fotografa Ibry Ibrahimoviče byli fyzicky napadáni skupinami*

agresivních zaměstnanců. Veškerá podaná trestní oznámení ale policie nakonec odložila.“(Ander, 2003)

V říjnu roku 1993 se aktivisté opět pokusili o blokádu, ovšem bezúspěšně. Ještě tentýž rok zorganizovali v Praze dvě velké akce - *Pohřeb severočeských obcí* a *Symbolické pálení severočeských kostelů*. V roce 1994 se uskutečnila řada kulturních protestních akcí, jež měly z osudu Libkovic vytvořit varovný symbol. V listopadu téhož roku byly doly zprivatizovány za vzniku Mostecké uhelné společnosti a do konce roku z celé vesnice zbyly pouze tři domy a kostel. Ač tato kampaň byla neúspěšná, byla první takovou protestní akcí proti uhelným korporacím a vedla k navázání vztahu mezi ekologickými organizacemi a veřejností (Ander, 2003).

8.4.2 Temelín

Rozhodnutí o výstavbě elektrárny Temelín bylo přijato v roce 1986 tehdejšími orgány socialistického Československa. Po roce 1989 se jako první proti této stavbě postavilo rakouské Greenpeace, kdy vyvěsili na jednu z věží nápis „*STOP ČSFRnobl*“. Následně proběhla početná demonstrace a do čela kampaně proti Temelínu se postavily Děti Země, které zorganizovaly blokádu hlavní brány. V lednu roku 1993 vznikla petice, kterou podepsalo nad 10 000 lidí. Na konci tohoto měsíce se před Úřadem vlády sešla spousta aktivistů z řady organizací - Děti Země, Hnutí Duha, Greenpeace, Jihočeské matky a mnoho dalších. V tento den se totiž uskutečnilo zasedání vlády, která jednala právě o dostavbě Temelína. V roce 1993 a 1994 se uskutečnily dva protitemelínské tábory, kde se sbíraly podpisy pod petici a proběhla i 24 hodinová blokáda Temelína. Média i politici ovšem na jakoukoliv z těchto akcí nikterak nereagovali. V říjnu roku 1995 se uskutečnila další, tentokrát ale daleko více připravená blokáda, která přivedla nejen zájem médií, ale i veřejnosti. Všechna tato snaha ale nepřišla vniveč, díky tlaku veřejnosti i ekologických organizací bylo opuštěno od dostavby třetího a čtvrtého bloku jaderné elektrárny Temelín (Ander, 2003).

8.4.3 Šumava

Hnutí Duha již řadu let usiluje o kvalitnější ochranu přírody v Národním parku Šumava. Tento krásný park je již mnoho let ohrožen lýkožroutem smrkovým

(kůrovcem), který likviduje obrovskou část místních stromů a v důsledku vznikají mohutné pláně mrtvých smrků. Lesníci i někteří obyvatelé tyto stromy tedy chtějí vykácet, zatímco ochránci přírody, ekologické organizace i řada odborníků se přiklání spíše k zanechání obnovy lesa na samotné přírodě. Právě z tohoto důvodu se na území Národního parku uskutečnily hned dvě blokády. První blokáda se udála v roce 1999 po tom, co ministr životního prostředí Miloš Kužvart ignoroval všechny vědecké i právní argumenty pro zanechání samovolné obnovy lesa a rozhodl o rozsáhlém kácení. Vědci a odborníci tedy vyzvali k blokádě a občanské neposlušnosti. Dvouměsíční blokády se zúčastnila řada lidí, ať už se jednalo o místní obyvatele, vysokoškolské studenty či členy environmentálních organizací, jako Duha či Greenpeace. I přes zásah policie byla akce úspěšná. Hnutí Duha následně vyzvala skupinu odborníků, kteří měli posoudit místní přírodní hodnotu. Ti své stanovisko dodali Správě Národního parku, která jej přijala a kácení již nepovolila (Nedej se!, 2020).

Další blokáda se udála v roce 2011 u Ptačího potoka, kde asi čtyřicet aktivistů protestovalo proti kácení lesa napadeného kůrovcem. Na tyto aktivisty byla vedením Národního parku přivolána policie a ta tvrdě zasáhla proti blokádě (Nedej se!, 2014).

Mojmír Vlašák ze sdružení Veronica tedy podal trestní oznámení na poškození ŽP, jelikož kácení způsobilo rozsáhlé mýtiny, bylo nelegální a zásah policistů byl téměř brutální. Krajský soud v Plzni této žalobě vyhověl (Charvát, 2014).

9. Greenpeace

9.1 Úvod

Greenpeace je mezinárodní nezávislá organizace, která působí bezmála padesát let a již v padesáti pěti zemích světa. Jejím cílem je chránit životní prostředí a zároveň poukazovat na jeho poškození. Greenpeace usiluje o ochranu biodiverzity, zabránění znečišťování a plenění oceánů, půd, lesů, atmosféry a vody. Chtějí také předcházet všem jaderným hrozbám a zejména prosazovat mír (Greenpeace Česká republika, nedatováno).

Organizace monitoruje globální ekologické problémy a poškození životního prostředí a snaží se nalézt vhodná řešení k nápravě. Mezi hlavní činnosti, kterými se Greenpeace zabývá, je prosazení energetické revoluce, ochrana světových oceánů, nenásilné řešení konfliktů, budoucnost bez toxických látek či trvale udržitelné zemědělství.

O vznik tohoto hnutí se zasloužila skupinka lidí, kteří se účastnili protestů proti válce ve Vietnamu. S narůstajícím mírovým hnutím se mezi členy rozšiřovala i touha po řešení ekologických otázek.

Prvním takovým problémem, kterým se nově vznikající organizace zabývala, bylo provádění podzemních jaderných pokusů. V roce 1971 se tuto otázku pokusilo vyřešit pár mužů v Kanadě, kdy si pronajali starou rybářskou loď Phyllis Cormack, kterou následně přejmenovali na Greenpeace a tím dali jméno i celé organizaci. Na palubě této lodi se vydali z Vancouveru k ostrovu Amchitka, ležícího u západního pobřeží Aljašky, kde probíhaly jaderné pokusy. Tento ostrov je domovem tisíců ohrožených zvířat, které byly těmito pokusy přímo ohroženy. Bohužel plavba lodi Greenpeace byla neúspěšná, jelikož jí zadrželo plavidlo pobřežní stráže USS Confidence. I přes tento neúspěch se čin aktivistů stal natolik sledovaný, že vyvolal celosvětovou diskuzi a Spojené státy nakonec od těchto pokusů ustoupily (Enviweb, 2016).

V roce 1975 se hnutí začalo zabývat kampaní, která ho asi proslavila nejvíce. Greenpeace upozornilo na masivní vybíjení kytovců sovětskými velrybářskými loděmi. Díky velkému úsilí se hnutí podařilo najít několik plavidel. Obrázky, které zde byly pořízeny, obletěly svět a následně byla zahájena kampaň, které se povedlo mezinárodně zakázat komerční lov velryb. Během několika dalších let si Greenpeace připsalo i nespočet dalších úspěchů, ke kterým se řadí například přijetí zákazu vývozu toxického odpadu, zákaz potápění starých ropných plošin, zřízení velrybí rezervace v Antarktickém oceánu nebo například zákaz ukládání radioaktivního odpadu na mořské dno (Greenpeace, 2003).

S těmito událostmi se neodmyslitelně pojí i legenda o lodi Rainbow Warrior. Rainbow Warrior (neboli Duhový válečník) byla loď, kterou v roce 1978 hnutí Greenpeace zakoupilo. S tímto plavidlem se vedly právě zmíněné akce proti vybíjení velryb, zakládání skládek nebezpečných odpadů na dně moří a oceánů či pokusným

atomovým výbuchům. Bohužel tuto loď v roce 1985 potkal smutný osud. Po bombovém útoku francouzské tajné služby se potopila. Její zkáza byla zapříčiněna právě probíhající kampaní hnutí Greenpeace, která se snažila o zastavení jaderných pokusů v blízkosti atolu Mururoa, vedených francouzskou vládou. Tehdy naneštěstí zemřel i jeden ze členů posádky, který nestihl opustit palubu včas a zastihl ho výbuch (Greenpeace Česká republika, nedatováno).

9.2 Greenpeace v České republice

Poprvé se Greenpeace objevilo na území České republiky v roce 1984, kdy 2. dubna aktivisté vylezli celkem na osm komínů po celé Evropě a vyvěsili na ně dvě sady po jednotlivých písmenech slovo „STOP“, tato akce byla součástí kampaně proti znečištění ovzduší a kyselým dešťům. Jeden z těchto komínů se nacházel i na území tehdejšího Československa. Vyvěšení písmene „T“ se sice neobešlo bez komplikací, ale nakonec bylo úspěšné. Další aktivitou hnutí Greenpeace na území Čech byla akce dne 26. dubna roku 1987, na který připadlo výročí Černobylské havárie. Na ochoz Národního muzea v Praze vyvěsili rakouští aktivisté obrovský transparent. Jejich čin ale tehdejší režim odsoudil a byli zatčeni a následně vyhoštěni ze země.

Po listopadové revoluci roku 1989 nastal pro vývoj Greenpeace v České republice zlom. Do Prahy přijel „Duhový autobus“, který byl pojízdnou laboratoří a informačním stánkem Greenpeace, informoval o problematice atomové energie a během několika málo dnů získal bezmála 80 000 podpisů pod svou petici.

V roce 1990 „Duhový autobus“ putoval českými městy a sbíral vzorky vzduchu, vody a půdy, které byly následně vyhodnoceny v jeho laboratoři, a poté alarmující výsledky předal úřadům, od nichž byla žádaná náprava. V roce 1990 na čtvrté výročí Černobylské katastrofy aktivisté hnutí Greenpeace vyvěsili na 155 metrů vysokou chladicí věž rozestavěné elektrárny Temelín obrovský protestní transparent s nápisem „Stop ČSFRnoby!“ Byla to první velká přímá akce, která přilákala pozornost k nedostatkům stavby jaderné elektrárny.

Ovšem akce řízené na dálku byly náročné a proto bylo nutné zřídit pobočku Greenpeace i v Československu. Počátkem roku 1991 se tedy Greenpeace International rozhodlo o oficiálním založení pobočky u nás.

První československá centrála vznikla v roce 1992 a jejím prvním ředitelem se stal Ivo Šilhavý, jeden se zakladatelů sdružení Děti Země. Později došlo k rozdělení pobočky na českou a slovenskou centrálu (Greenpeace Česká republika, nedatováno).

9.3 Úspěchy Greenpeace ČR

Na území Čech si Greenpeace připsalo řadu úspěchů, mezi které se řadí například stažení nebezpečných PVC hraček ze supermarketů, v rámci projektu ochrany biodiverzity před kontaminací geneticky modifikovanými organismy byla zavedena povinnost označování GMO produktů nebo díky přispění Greenpeace byla v programovém prohlášení vlády potvrzena platnost limitů těžby hnědého uhlí (Greenpeace Česká republika, nedatováno).

9.4 Aktivita Greenpeace ČR

9.4.1 Kampaně

Jednou z největších kampaní, kterou nyní Greenpeace ČR vede, nese název *EKOvýzva* a je hojně propagována na sociálních médiích nejen českými celebritami. Lidé, kteří se zúčastní této výzvy, si vyberou alespoň jedno z nabízených témat a snaží se na celý měsíc změnit svůj životní styl dle konkrétního tématu, které si vybrali.

Prvním tématem, které si Greenpeace na rok 2021 připravilo, je *Bezmasá výzva*. Smyslem této výzvy je, jak již název vypovídá, se na měsíc vyhnout konzumaci masa. Snížení konzumace masa znamená nejen soucit s živými tvory, ale i cestu k lepšímu životnímu prostředí. Další výzva - *Cestovní* - se snaží omezit produkci CO₂ tím, že lidé omezí cestování auty, ale ke svému pohybu budou využívat zejména hromadnou dopravu, kola či vlastní nohy. *Lokální výzva* spočívá v zaměření se nákupu potravin lokálních a ne těch, které než doputují k nám na talíř,

tak urazí cestu přes půl světa. *Odpadová výzva* apeluje na lidi, aby snížili množství vyprodukovaných odpadů, zejména vyhýbáním se obalům, recyklací věcí a samozřejmě nenakupováním zbytečných věcí. Dalšími výzvami pro tento rok jsou *Palmáčová*, zaměřená na vyhýbání se produktům, v kterých je palmový olej obsažen, *Vodní*, spočívající v šetření vodou a *Šetrná*, která je kombinací všech výše zmíněných (EKOvýzva, 2021).

V rámci snahy o ochranu životního prostředí Greenpeace vytvořilo řadu dalších kampaní, které poukazují na problémy spjaté s nadměrnou produkcí plastů (kampaň *Plast je past*), škodlivostí chemických látek (kampaň *Bez chemie*) či obecně nadměrnou produkcí jakéhokoli odpadu (*Šetříme Planetu*). Další kampaní hnutí Greenpeace ČR je *Aktivní společnost*, v jejímž rámci se Greenpeace snaží přimět lidi, aby se jakýmkoli způsobem zapojili do ochrany životního prostředí, více se zajímali o stav životního prostředí a byli aktivnější v oblasti řešení jeho problémů, a to ať už se jedná o podepisování petic, demonstrace nebo otevřenou diskuzi (Greenpeace Česká republika, 2021).

9.4.2 Akce

Jak jsem již zmínila, hnutí Greenpeace se na území České republiky zasloužilo o řadu opatření vedoucích k zlepšení životního prostředí. Mezi první takové patří již zmíněný protest na výstavbu jaderné elektrárny Temelín.

Když v roce 1980 vydalo socialistické Československo plán výstavby této elektrárny, téměř okamžitě se proti tomu postavila řada občanů, zejména tedy těch, kteří bydleli v bezprostřední blízkosti plánované výstavby. Za nedlouho se k nim připojili členové Českého svazu ochránců přírody, kteří se obávali dopadu výstavby na životní prostředí. V následujících letech se proti výstavbě Temelína hlásilo stále víc a víc lidí. Po revoluci, na den připadající čtvrtému výročí Černobylské havárie, členové hnutí Greenpeace vyvěsili na jednu z chladících věží obrovský transparent s nápisem „*Stop ČSFRnoby!*“. V tentýž rok se také zformovala občanská sdružení, která se aktivně zapojovala do veřejných debat ohledně výstavby Temelína. V roce 1991 se uskutečnila první obrovská protestní akce, které se zúčastnilo nad 10 000 lidí. Po přelomu tisíciletí občanské sdružení, které vedlo Hnutí Duha společně s dalšími nevládními organizacemi posbíralo ve své petici za vypsání referenda o

elektrárně nad 70 000 podpisů. Bohužel ale pro nedostatečnou politickou podporu se návrh referenda nepodařil parlamentu předložit. Ale díky tlaku hnutí Greenpeace a ostatních organizací bylo opuštěno od instalace původně plánovaných čtyř bloků na dva (Znoj, 2008).

Další akcí Greenpeace, která připoutala zájem široké veřejnosti k problémům bourání severočeských obcí kvůli těžbě hnědého uhlí, byly protesty pro zachování obce Libkovice. O této kauze jsem se zmínila již v souvislosti s Hnutím Duha. I přes urputný boj nevládních organizací byla tato obec nakonec zbourána. Ačkoliv se na místě, kde stávala obec Libkovice nikdy uhlí těžit nezačalo, tak aktivita nevládních organizací zbytečná nebyla. Environmentální nevládní organizace se dostali do povědomí veřejnosti a postupně získávali její sympatie (Ander, 2003).

Greenpeace se v nynější době aktivně zapojuje do boje proti uhelným společnostem. V rámci snahy o ukončení těžby uhlí do roku 2030 Greenpeace, společně s organizacemi jako Hnutí Duha, Fridays for Future nebo Extinction Rebellion uspořádalo demonstraci před elektrárnou Počerady, která produkuje nejvíce emisí CO₂ a patří k nejšpinavějším elektrárnám v České republice (Pavlovič, 2020).

Snaha organizací o uzavření elektrárny byla úspěšná, Uhlíková komise rozhodla, že by se tato elektrárna měla zavřít na konci roku 2021. Za Počerady by mělo dle kritéria emisní intenzity dojít k uzavírání elektráren jako Mělník III, Dětmarovice, Prunéřov II, Tušimice II či Kladno (Greenpeace Česká republika a Hnutí Duha, 2020).

V létě roku 2020 organizace Greenpeace, společně s Hnutím Duha, Limity jsme my, Fridays for Future či Hnutím Brontosaurus a mnoho dalšími uspořádalo demonstraci s názvem *Poslední kapka: společně za zdravou krajinu*. Smyslem této demonstrace bylo poukázat na problémy, které přispívají ke změně klimatu, jehož důsledkem je sucho, eroze a povodně (Pravdová, 2020).

10. Děti Země

10.1 Úvod

Děti Země je spolek, jenž vznikl v roce 1989 a usiluje o zlepšení podmínek životního prostředí. Snaží se nenásilnými prostředky zabránit ničení přírody a přispět k její obnově a ochraně. Má pobočky dohromady v deseti městech, kde se každá zabývá různorodými aktivitami. Děti Země jsou také členy asociace Zelený kruh, který se zabývá problematikou účasti veřejnosti na rozhodování o záměrech a projektech, které mají vliv na životní prostředí (Děti Země, nedatováno).

10.2 Historie

Vznik Děti Země se datuje k 28. září roku 1989, kdy se v Kulturním středisku Delta v Praze sešlo kolem šedesáti lidí. Následně se tehdejší ZO ČSOP „Bořena“ s asi dvaceti členy transformovalo do nové ekologické organizace Děti Země, v níž se zaregistrovalo dalších šedesát lidí. Mezi významné osobnosti, které se zasloužily o vznik Děti Země, jsou Jindřich Petrlík, který byl předsedou Děti Země od roku 1993 až do roku 2001, dále Jiří Macas, Ivo Šilhavý, který se později stal ředitelem Greenpeace ČR, Tomáš Fajkus a Miroslav Patrik. Oficiální registrace tohoto sdružení byla provedena 9. dubna 1990. Mezi prvními aktivitami, kterými se Děti zabývaly, byly kampaně zaměřené na ochranu ozónové vrstvy, dopravu, znečištění ovzduší, problematické stavební projekty a přírodovědný výzkum Radovesického údolí, kterému se věnoval již zmíněný Tým Bořena, z kterého Děti Země vznikly. Na počátku devadesátých let začal spolek vydávat občasník *CEO-bulletin*, dále pro své členy pravidelně vydává měsíčník *Akce dětí Země* a do roku 2000 vydával i dvouměsíčník *Alternativa*.

V roce 2001 se část vedení odpojila od Děti Země a založila novou ekologickou organizaci Arnika. V důsledku toho došlo k vnitřním změnám spolku i přesunu Komunikačního centra z Prahy do Plzně. Děti Země mají jako výkonný orgán Radu Děti Země, jenž je složena ze zástupců poboček a klubů. Některé osobnosti, ke kterým mají Děti Země důvěru, jsou voleny do Čestné rady. K těmto významným

osobnostem patří například písničkář Jiří Dědeček či ekofilozof Erazim Kohák (Děti Země, nedatováno).

10.3 Aktivita Děti Země

Nyní Děti Země působí po celé republice prostřednictvím šesti poboček, kde každá z nich má konkrétní zaměření a různě orientované kluby.

Pobočka Děti Země Brno se zabývá zejména dopravou a ekologickou výchovou. Další pobočka se nachází v Plzni a v současné době se zabývá zejména stavbami velkokapacitních chovů pro hospodářská zvířata, kde řeší hledisko welfare. Také nyní řeší kauzu výstavby hypermarketu Hornbach, která má zásadně zasáhnout do lokálního životního prostředí. Dále se snaží i o ekologickou osvětu veřejnosti a to skrze putovní výstavy. V čele této pobočky stojí Martin Hytša a Miroslav Patrik. *Klub Krajina a památky Křivoklátska* se zabývá ochranou památek a přírody, zejména v okolí Křivoklátska. Dalšími kluby jsou *Klub ochrany dravců a sov*, *Klub za udržitelnou dopravu* a *Klub za záchranu Polabí* (Děti Země, nedatováno). Činnost Děti Země je rozdělena do tří programů - Doprava, Příroda a Věc veřejná. Tyto programy jsou tvořeny nejrůznějšími kampaněmi.

10.3.1 Program Doprava

„Člověk má právo zvolit si prostředek pro svou přepravu. Snažíme se docílit toho, aby měl možnost výběru z kvalitních alternativ, jejichž dopad na přírodu není ničivý. Města nemusejí být nebezpečným dusivým autoparkem, naše krajina nemusí být pouhou zelenou výplní sítě dálnic.“ (Děti Země, nedatováno)

Hlavní kampaní tohoto programu je *Den bez aut*, který má za cíl jednou za rok ve sdělovacích prostředcích dodat veřejnosti informace, týkající se aktivit občanských sdružení, institucí a měst v oblasti nově vznikajících dopravních problémů i jejich alternativních řešeních. Dalšími kampaněmi, které jsou součástí tohoto programu, jsou například *Bezstarostná jízda*, *Plzeň pro cyklisty - cyklisté pro Plzeň*, *Pomozme cyklistice v Praze*, *Rychlostní silnice R35*, *Tunel pro České středohoří* a kampaň *Za udržitelné řešení dopravy v Praze* (Děti Země, nedatováno).

10.3.2 Program Příroda

Hlavní kampaní tohoto programu je *Akce Falco - ochrana ohrožených hnízd vzácných dravců*. Problémem bylo vybírání mláďat překupníky zvířat a rušení návštěvníky přírody. Tato akce se stala jednou z nejdůležitějších činností *Klubu ochrany dravců a sov*. Další kampaně, které v rámci programu probíhají, jsou například „*Budou žít?*“ (zaměřená na ochranu sov a zejména sovy pálené na Vysočině), kampaň *Ochrana biodiverzity na Kokořínsku*, *Ochrana biodiverzity na Nymbursku*, *Ochrana pískoven a Pomoc přírodě* (Děti Země, nedatováno).

10.3.3 Věc veřejná

„*Stejně tak, jako připomínáme dětem a mladým lidem na školách, co pro člověka znamená nezbytnost chránit své životní prostředí, tak jsme také rozhodnutí to připomínat i všem odpovědným dospělým, kteří na to zapomínají - úředníkům veřejné správy, politikům a investorům.*“ (Děti Země, 2020)

Hlavní kampaní je *Ropák roku*, který má za cíl upozornit na činy lidí, kteří by mohli způsobit nebo už způsobili poškození životního prostředí či přírody kvůli svému rozhodnutí, záměru nebo prosazení konkrétní stavby. Anketa probíhá již od roku 1992 a její výsledky jsou zveřejňovány. Tato původně recesistická anketa se nyní stala velmi mediálně populární. Na Ropáka roku dále navázaly ankety jako *Zelená perla* (o antiekologický výrok), *Bestia triumphalis* (o největšího škůdce památek), *Zelený strašák* či *Rypák roku*.

Mezi další kampaně v rámci tohoto programu se řadí *Ekoporadna*, *Kampaň za odstranění nelegálních billboardů*, *Ochrana ovzduší*, *Rizikové chemikálie v domácnostech*, *Svobodní jako ptáci*, *Velkochovy hospodářských zvířat* a *Zelená perla* (Děti Země, 2020).

10.4 Dopady aktivit Děti Země

Od svého vzniku si na své konto Děti Země připsaly již nespočet úspěšných kauz, ke kterým se řadí například zastavení projektů jaderných výtopen v Čechách včetně projektu jaderné výtopny firmy Siemens v Plzni v roce 1992, dále zákaz výroby freonových sprejů, společně s Hnutím Duha prosazení novely zákona

o ochraně ozónové vrstvy Země, zastavení projektů spaloven nebezpečných odpadů v Čepí na Pardubicku a v Teplicích nad Metují, prosazení posuzování dopravní koncepce v procesu EIA či zákaz odstřelu kormoránů na Přerovsku.

V reakci na Děti Země vyhlášený bojkot supermarketů Lidl přistoupila společnost Lidl na podmínku vysázení deseti stromů za každý nelegálně pokácený strom v blízkosti svých supermarketů. Také se jim v různých velkochovech podařilo prosadit celkem 16 technologických opatření, která povedou ke zlepšení životních podmínek zvířat (Děti Země, 2008).

10.5 Publikace

Děti Země vydávají také celou řadu nejrůznějších publikací, které se týkají problematiky, které se věnují. Jedná se například o *Cesty k udržitelné dopravě ve městech* (J. Růžička), *V zájmu života ochraňujme ozónovou vrstvu* (Č. Jech), *Atomový stát* (R. Jungk) či měsíčník *Akce Děti Země* (Děti Země, nedatováno).

10.6 Kauza stavby dálnice D8

Asi nejdiskutovanější kauzou ohledně Děti Země je stavba dálnice D8. Kampaň Dálnice D8 vznikla v roce 1993, kdy jejím cílem bylo zpracovat novou trasu silnice Praha- Berlín, která by se vyhnula (na rozdíl od té plánované) CHKO České středohoří. Dle zákona číslo 144/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny byla výstavba nové dálnice skrze CHKO zakázána, pokud MŽP nepovolí výjimku. V letech 1996 a 1998 byla tedy odborníky navržena náhradní trasa vedoucí přes Mostecko, vyhýbající se CHKO České středohoří. I přes dostatečné odborné podklady, které dokládaly, že trasa dálnice přes České středohoří má nejen ekologické, ale i dopravní, stavební, finanční, územní i sociální negativa, se nepodařilo prosadit alternativní trasu dálnice D8. V roce 2001 byla ministrem životního prostředí Milošem Kužvartem výjimka udělena a výstavba dálnice přes České středohoří byla zahájena. Děti Země se tedy právní cestou zaměřily na prosazení, aby tato dálnice v oblasti CHKO vedla tunelem (Děti Země, nedatováno)

V roce 2013 se sesunul obrovský masiv zeminy na nedostavěnou dálnici. Právě i před takovým scénářem varovali ještě před výstavbou geologové, kteří doložili, že zvolená trasa dálnice je ze všech možných variant z geologického hlediska nejhorší (Nedej se!, 2013).

Po celé tři roky po události nebyl za sesuv nikdo obviněn. Děti Země tedy podaly trestní oznámení Vrchnímu státní zastupitelství v Praze, v kterém žádaly o prošetření, zda za sesuvem nedošlo ke spáchání trestného činu, jako například ohrožení z nedbalosti. Dle Děti Země byl viníkem rezort dopravy, jelikož má zajistit přípravu, povolování, výstavbu i dozor na stavbě dálnice D8. Jako další viníky označily pracovníky Ministerstva životního prostředí, kteří při procesu hodnocení vlivů dálnice na životní prostředí postupovali nezákonně, což také prokázaly rozsudky krajského soudu. Policie České republiky trestní oznámení ale odložila (Děti Země, 2016).

V roce 2016 ministr dopravy Dan Ťok označil za viníka sesuvu blízký kamenolom KÁMEN Zbraslav. Jeho žaloba stála na podkladě předloženého znaleckého posudku, který byl nejen zpracovaný nekompetentním subjektem, neodborný, ale také i záměrně zhotovený tak, aby veškerá vina padla právě na KÁMEN Zbraslav. Ministerstvo dopravy mělo ovšem ještě jednu analýzu, kterou si nechalo vypracovat odborníky z Akademie věd. Ta ale nebyla k žalobě vůbec přiložena. Její výsledky ukazují, že zářez do půdy byl špatně proveden a tudíž by viníkem bylo ŘSD (Česká televize, 2016).

O rok později prezident Miloš Zeman označil Děti Země za vyděrače, jelikož dle něj používaly vyděračské metody, kterými měly žádat sponzorské dary a když se jich nedostalo, tak měly údajně poslat dvacet šest žalob, kvůli kterým byla dostavba dálnice zpožděna o dvacet let. Děti Země tedy podaly na Hrad žádost o zaslání dokladů, v kterých je uvedeno, že při schvalování dálnice D8 někoho žádaly o nějaké sponzorské dary (Děti Země, 2017).

Tentýž rok obvinil Děti Země i ministr dopravy Dan Ťok, že mohou za neúspěch vlády v budování dálnic v České republice (Nedej se!, 2017).

V květnu roku 2020 vydalo MŽP závazné stanovisko k hodnocení vlivů dálnice D8 na území CHKO. Proces EIA zjistil řadu chyb, které je nutné napravit.

Děti Země doufají, že stanovisko EIA povede k obnově stavebního řízení, o které žádaly již v roce 2013 (Děti Země, 2020).

10.6.1 Zhodnocení této kauzy

Potřeba vybudovat dálnici, která spojuje Prahu s Německem, byla samozřejmě na místě. Ovšem trasa pro ni zvolená byla z mého pohledu nevyhovující. Ať už pro to, že vedla CHKO České středohoří, které je krásné a cenné území, v kterém by se samozřejmě žádná taková stavba vyskytovat neměla nebo i pro to, že řada geologických průzkumů ukázala na nevhodnost výstavby dálnice tímto územím, které je velmi nestabilní, a tím pádem zde sesuvy vždy hrozili a hrozit budou. Problémem, proč dálnice nemohla vést namísto CHKO České středohoří jinudy, tedy jak Děti Země navrhovaly přes Mostecko, byl ten, že dálnice D8 byla již v té době rozestavěna od Prahy směrem právě k Českému středohoří. Osobně si tedy myslím, že při plánování výstavby dálnice by se nejprve měly řádně udělat průzkumy, které by vyloučily dopad dálnice na složky přírody. Na tyto průzkumy by se ale mělo také dbát (což se bohužel v případě D8 nestalo) a až potom jí začít stavět. Když tedy byla trasa dálnice přes CHKO přijata, tak se jevila jako vhodná alternativa její část vést přes tunel, čímž by zůstala zachována příroda v Českém středohoří a obešel by se nestabilní prostor. Tato varianta se ale také neprosadila, jelikož by se tím výstavba dálnice prodloužila a prodražila. Ironií je, že sesun dálnice, ke kterému by nedošlo, kdyby dálnice vedla tunelem, výstavbu dálnice nejenže prodloužil, ale také i prodražil více, než plánovaný tunel Kubačka. Závěrem bych chtěla dodat, že tím, kdo prodloužil výstavbu dálnice D8, nebyly Milošem Zemanem označené Děti Země, ale právě ti, kteří povolili výstavbu přes rizikové území CHKO.

11. Institut Veronica

11.1 Úvod

Ekologický institut Veronica je pracoviště, působící v Brně a Hostětíně, které spadá pod Základní organizaci Českého svazu ochránců přírody Veronica. Má snahu o podporu šetrného vztahu k přírodě, krajině i jejich hodnotám. Díky své expertní a

vzdělávací činnosti zajišťuje interpretaci odborných environmentálních témat. Ve svém centru v Hostětíně, ležícím na úpatí Bílých Karpat, ověřuje teoretické poznatky na modelových projektech udržitelného rozvoje a pořádá nejrůznější exkurze do těchto modelových projektů. Lidé se mohou například přiučit, jak funguje kořenová čistírna, obecní výtopna na biomasu, uvidí příklady ekologického stavitelství či se v Centru Veronica mohou dozvědět, jak mohou dosáhnout větších úspor vody. Veronica v rámci republiky vytvořila a dále rozvíjí ekologické poradenství a také se věnuje ekologické výchově a osvětě široké veřejnosti.

11.2. Historie a současnost

Veronica původně vznikla jako regionálně zaměřený časopis, který založili v roce 1986 Jan Lacina, Antonín Buček a Miroslav Kudrata s cílem spojit kulturu s ochranou přírody zejména výtvarným uměním a básněmi a tím šířit ekologickou osvětu. Po roce 1990 se tato vydavatelská práce stala součástí širokého spektra ekologických programů, které zastřešovala ZO ČSOP Veronica. V roce 1999 byl členy Základní organizace ČSOP Veronica stanoven Ekologický institut Veronica, jehož pracovníci se věnují programům pro ochranu přírody a podporují trvale udržitelný rozvoj jak venkovských, tak městských sídel a zároveň podporují občanskou angažovanost v oblasti životního prostředí. Již od devadesátých let vedou i ekologickou poradnu, která má za úkol zajistit informování a vzdělávání veřejnosti, obcí i podniků v oblasti prevence před negativními dopady jejich činností na životní prostředí.

Veronica se v dnešní době věnuje celé řadě aktivit, které se zabývají hlavně tématy ochrany přírody a krajiny, ochrany klimatu, obnovitelných zdrojů energie i udržitelného regionálního rozvoje, a tím se snaží přimět veřejnost i firmy, aby se chovali šetrně k životnímu prostředí.

Institut také mimo jiné pořádá řadu akcí, které mají environmentální zaměření.

V Hostětíně se koná letní škola nebo jablečná slavnost, dále například pořádá *Dny Země* či výstavy obrazů a dalších uměleckých děl (Ekologický institut Veronica, 2021).

Veronica založila také několik občanských sdružení. Prvním takovým sdružením je *Unie pro řeku Moravu* (UPRM). Jedná se o občanské sdružení založené v roce 1993, které má snahu o ochranu přírody a krajiny, kde hlavní důraz je kladen na ochranu řek a říčních oblastí. Působnost sdružení je zaměřena na řeku Moravu a Vlárů. UPRM se skládá z fyzických osob, ale i nevládních neziskových organizací, kteří mají zájem o ochranu vodních toků (Unie pro řeku Moravu, nedatováno).

Dalším sdružením je *Tradice Bílých Karpat*, které bylo založeno roku 1998. Toto dobrovolné sdružení se snaží rozvíjet ovocnářství v Bílých Karpatech a jeho hlavním cílem je zachovat genofond krajových odrůd ovocných dřevin a také vede poradenství pro ekologické zemědělce či neziskové organizace (Tradice Bílých Karpat, 2015).

Dále roku 1997 založila *Sít' ekologických poraden* STEP. Jedná se o národní profesní asociaci, jež prosazuje, rozvíjí a podporuje environmentální poradenství. STEP pořádá nejrůznější semináře, vzdělávací kurzy, stáže či konference a také vydává publikace, týkající se problematiky životního prostředí (Sít' ekologických poraden, 2021).

Veronica během své existence získala již řadu ocenění, mezi které patří například Cena ministra životního prostředí, kterou získala v roce 1998, v roce 2007 dosáhla čestného uznání za trvalý přínos v prosazování ekologických principů do veřejného života a tentýž rok se stala i národním vítězem soutěže Energy Globe Awards (Ekologický institut Veronica, 2021).

12. Arnika

Arnika je nezisková organizace, spojující lidi, kteří usilují o lepší životní prostředí. Působí nejen v České republice, ale i ve světě. Její členové usilují o menší produkci odpadů a nebezpečných látek, čisté a živé řeky, zachování a obnovení pestré přírody a také právo občanů na rozhodování ve věcech týkajících se životního prostředí.

„Věříme, že přírodní bohatství není pouze darem, ale také závazkem uchovat jej do budoucna. Svoji činnost opíráme o tři pilíře – zapojení veřejnosti, odborné argumenty a komunikaci s médii.“ (Arnika, 2014)

Arnika má sedm poboček rozmístěných po republice, díky čemuž má dobrý přehled o ekologických problémech různých regionů a následně skrze tyto pobočky dokáže řešit konkrétní problémy týkající se problematiky životního prostředí v dané lokalitě.

Spolupracuje s celou řadou důležitých organizací, které mají za úkol zlepšit životní prostředí nejen u nás, ale i ve světě. Arnika je členem Zeleného kruhu, sítě ekologických poraden STEP nebo sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina. Dále v roce 2020 Arnika vstoupila do Klimatické koalice, což je platforma nestátních neziskových organizací zabývajících se ochranou klimatu. Je členem i řady mezinárodních organizací, jako je například *Evropský úřad pro životní prostředí*, *Mezinárodní síť pro eliminaci perzistentních organických látek*, *Asociace měst a regionů pro recyklaci a udržitelné řízení zdrojů*, *Světová aliance pro alternativy ke spalování odpadů GALA* či *Pracovní skupina pro eliminaci úniků rtuti* (Arnika, 2014).

12.1 Programy

12.1.1 Centrum pro podporu občanů

Zásadním programem Arniky je *Centrum pro podporu občanů*, kterým se členové Arniky snaží podpořit veřejnost v účasti na rozhodování o životním prostředí. Zaměřuje se na prosazení práva fyzických i právnických osob na informace a na účast v rozhodování v otázkách životního prostředí. Soustředí se hlavně na problematiku životního prostředí a zeleně měst, ochranu vod, toxické látky a odpady.

Za zrod tohoto Centra se zasloužila organizace Děti Země, na kterou se obracelo velké množství obyvatel s prosbou o pomoc a radu. Děti Země tedy roku 1996 založily samostatnou sekci Centrum pro podporu občanů. V roce 2001 se toto Centrum podílelo na založení nově vznikajícího ekologického sdružení Arnika. *Centrum pro podporu občanů* nejenže poskytuje odbornou pomoc občanům, ale také zajistí medializaci konkrétních problémů, zajistí pomoc při založení občanských sdružení či také pořádá akce pro veřejnost jako například výstavy. Usiluje o prosazení řešení, které vedou k trvale udržitelnému rozvoji a neohrožují tak ani

životní prostředí. *Centrum pro podporu občanů* již zastavilo řadu činností, které by vedly k devastaci životního prostředí a to například kácení stromů, výstavby spalovny odpadů, skládek či dopravní stavby, továrny nebo lomy (Arnika, 2014).

12.1.2 Ochrana přírody

Další program *Ochrana přírody* dbá na zachování druhové rozmanitosti jak živočichů, tak rostlin. Také se zabývá hospodářským využíváním vodních toků a protipovodňovou ochranou tak, aby byly co nejšetrnější k přírodě. Při šetrném hospodaření v krajině se ochrání biotopy ohrožených druhů rostlin a živočichů, což je nesmírně důležité pro zachování biodiverzity a přírodní rovnováhy (Arnika, 2014).

12.1.3 Toxické látky a odpady

Programem Toxické látky a odpady se Arnika snaží omezit výskyt těchto odpadů a látek a zároveň přispět k osvětě obyvatel o této problematice. Má za úkol ochránit životní prostředí a lidi před toxickými látkami a také navrhuje takové nakládání s odpady, aby ho vznikalo co možno nejméně a to skrze recyklaci či prevenci vzniku odpadu. „*Myslíme si, že toxické látky ohrožující živé organismy by měly být nahrazeny bezpečnějšími alternativami. Prosazujeme také právo občanů na informace o nebezpečných látkách v životním prostředí.*“ (Arnika, 2014)

V rámci tohoto projektu Arnika vybudovala kampaň *Budoucnost bez jedů*, která se zasloužila například o prosazení zavedení Integrovaného registru znečišťování, což je nástroj, který zpřístupňuje informace o toxických látkách vypouštěných z průmyslových provozů třeba v odpadech anebo ve vodě. Dále se povedlo ratifikovat Stockholmskou úmluvu o omezení výroby, používání a vypouštění toxických látek označovaných jako POPs – perzistentní organické látky. Kampaň také přispěla ke snižování množství vypouštěných škodlivých látek do životního prostředí z konkrétních průmyslových provozů, ale i předcházení vzniku takových provozů (Arnika, 2014).

13. Nadace Partnerství

13.1 Úvod

Nadace Partnerství je enviromentální nadace, která finančně podporuje komunity i jednotlivce a dodává jim potřebné množství informací v záležitostech týkajících se životního prostředí. Nadace je součástí mezinárodního společenství Environmental Partnership Association - EPA (Nadace Partnerství, 2021).

EPA je konsorcium šesti nadací z České republika, Maďarska, Bulharska, Polska, Rumunska a Slovenska, které podporují projekty pro ochranu životního prostředí. EPA mimo jiné poskytuje poradenství nevládním organizacím a obcím v oblasti využívání fondů (EPA, nedatováno).

Zahájila řadu projektů, které mají za úkol například podpořit udržitelný rozvoj měst a to zejména prostřednictvím integrovaného městského plánování a ekologického designu, dále se věnuje vzdělávání o změně klimatu, kde se snaží zvýšit podvědomí obyvatel o této problematice, nastínit jim jakým způsobem fungují nejmodernější technologie a jak je lze využít v boji proti změně klimatu. V rámci tohoto projektu EPA koná ve své Otevřené zahradě, která se nachází v centru Brna, různé tematické kurzy, které lidi učí žít tak, aby nepoškozovali životní prostředí (Otevřená zahrada, 2021).

EPA se snaží podporovat přírodní kapitál a chránit biologickou rozmanitost díky zvyšování povědomí lidí o této problematice. V této souvislosti organizuje celoevropskou soutěž *Evropský strom roku*, je aktivním účastníkem evropských konferencí Greenbelt a podporuje vytváření zelených ploch ve městech a obcích (EPA, nedatováno).

13.2 Historie

Nadace vznikla po roce 1991 díky spojení tří amerických nadací, které založili program *Environmental Partnership for Central Europe* za účelem ochrany životního prostředí a podpory demokracie v postkomunistických zemích Evropy. Zpočátku byl program založen na poskytování grantů. V roce 1992 se nadace registrovala a po rozpadu Československa se stal prvním českým ředitelem nadace

Ivan Indráček. O tři roky později vznikl nový název Nadace Partnerství a za krátkou dobu také její první program pro veřejná prostranství a odstartovala spolupráci s Německem a Polskem (Nadace Partnerství, 2021).

13.3 Aktivita

Hlavním tématem, kterým se nadace zabývá, je vzdělávání, osvěta a poradenství v oblasti životního prostředí, vytváření zelených staveb a poskytování grantů na podporu projektů. Sama vede řadu projektů, mezi které se momentálně řadí například *Enviromentální cena Josefa Vavrouška*, ve kterém Nadace oceňuje činy, které se zasloužily o zdravější životní prostředí a podpořily trvale udržitelný rozvoj. Další soutěž, kterou Nadace pořádá, nese název *Adaptterra awards*, oceňující stavby podporující adaptaci na klimatickou změnu, které například dokážou ochlazovat města a zadržovat vodu v krajině. V rámci projektu *Otevřená zahrada Arnika* vybudovala centrum pro odpočinek i vzdělání přímo uprostřed Brna, kde si lidé mohou také prohlédnout pasivní dům, který se zde nachází a získal řadu ocenění za ekologickou a energeticky úspornou stavbu (Nadace Partnerství, 2021).

Dalšími aktivitami Nadace Partnerství jsou ankety *Strom roku* a na to navazující *Evropský strom roku*, v rámci kampaně *Udržitelná turistika* Nadace vytvořila například projekty *Moravské vinařské stezky*, založila *Festival otevřených sklepů*, v rámci projektu *Labská stezka* pomáhá dále rozvíjet dálkovou cyklostezku podél Labe či například vede projekt *Cyklisté vítáni*, v jehož rámci pomáhají vytvořit dobré zázemí pro cyklisty. Nadace Partnerství se také věnuje podpoře šetrnější dopravy, zmírnění krize klimatu a snaží se vylepšit veřejná prostranství (Nadace Partnerství, 2021).

14. Fridays For Future

14.1 Úvod

Fridays For Future je globální klimatické stávkové hnutí, které bylo odstartováno v srpnu 2018 Gretou Thunberg, která zahájila školní stávku za klima poté, co Švédsko sužovaly vlny veder a požárů. Tato tehdy patnáctiletá dívka seděla tři týdny

před švédským parlamentem a požadovala naléhavá opatření, která by v souladu s Pařížskou dohodou o změně klimatu měla přispět k zmírnění klimatické krize (Fridays For Future, 2021).

Greta Thunberg svůj protest portálu The Local vysvětlila následovně: „*My mladí nemáme volební hlas, ale škola je povinná. Takže tohle je způsob, jak docílit toho, aby náš hlas byl slyšen.*“ (Kantor, 2018)

Po krátké chvíli se k ní připojili ostatní studenti a pokračovali ve stávce, dokud švédská vláda nesplní náležitosti Pařížské úmluvy, to znamená zajistit způsoby, které povedou k poskytnutí cesty pro udržení nárůstu průměrné teploty výrazně pod hranicí 1,5°C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí (Ministerstvo životního prostředí, 2020).

Společně také vytvořili hashtag *#FridaysForFuture* a vyzvali další studenty z celého světa, aby se k jejich stávce připojili. Tím započaly celosvětové studentské stávky za klima. Tato akce vyvolala celosvětové pobouření a do stávky se začalo zapojovat stále více studentů napříč světadíly, kteří se snažili přimět politiky, aby naslouchali vědcům a podnikly rezolutní kroky k snížení globálního oteplování (Fridays For Future, 2021).

FFF v čele s Gretou Thunberg bojují proti stále se oteplujícímu klimatu, které má stále extrémnější projevy. K zmírnění takového oteplování by podle stávkujících studentů mělo pomoci používání technologií z obnovitelných zdrojů, změny v zemědělství, dopravě a dalších odvětvích.

14.2 Poprvé v České republice

Do protestů se do konce roku 2018 zapojilo více než 17 000 studentů z celkem 24 zemí. Následující rok 15. března proběhla první obrovská stávka, které se zúčastnilo nad dva miliony lidí z 135 zemí světa (Gould, 2021). Březnové stávky se poprvé zúčastnili i studenti z České republiky, kterých se na různých místech země sešlo nad dva tisíce (Fridays For Future, nedatováno).

V září téhož roku se tři dny před summitem OSN, který měl být zaměřený na zmírnění globálního oteplování, uskutečnily dvě největší celosvětové stávky pro

klima, kde se každé z nich zúčastnilo téměř 4 miliony lidí napříč sto padesáti zeměmi světa.

14.3 Akce FFF v České republice

Fridays for Future společně s Limity jsme my a Extinction Rebellion Česká republika ve své snaze o co nejrychlejší ukončení těžby a spalování uhlí vydali 18. března 2020 prohlášení, v kterém se zmiňují o neefektivnosti, zastaralosti a samozřejmě škodlivosti spalování uhlí. Organizace usilují o dřívější termín konce spalování a těžby uhlí, než ten, který navrhla Uhlerná komise. Dle FFF, Limity jsme my a Extinction Rebellion by mělo dojít ke změně již před rokem 2030. „*V loňském roce, v reakci na první studentské stávky za klima hnutí Fridays for future, inicioval ministr životního prostředí Richard Brabec vznik Uhlerné komise, která by měla do konce tohoto roku přijít s plánem konce těžby a spalování uhlí. Doposud komise projednávala tři možné scénáře konce uhlí – roky 2033, 2038 nebo 2043. Všechny tři scénáře jsou ale pozdě. Pokud máme dodržet Pařížskou dohodu a zabránit tak globálnímu oteplení planety o více než 1,5° C, k čemuž se ČR zavázala, nemůžeme čekat do následující desetiletí, natož na rok 2038 nebo dokonce ještě později.*“ (Doubravský, 2020)

Uhlerná komise ale na výzvu FFF ani odborníků nikterak nereagovala a v prosinci roku 2020 se usnesla na konci uhlí do roku 2038 (Fridays For Future Česká republika, 2020).

FFF rozhodnutí Uhlerné komise označilo za selhání demokratických procesů a vytvořilo petici FCK 2038, v které vyzývá vládu, parlament i prezidenta ČR, aby využili zejména legislativních procesů ke zpochybnění stanoviska Uhlerné komise a docílila rychlejšího konce uhlí v České republice (Fridays For Future Česká republika, 2020).

V březnu roku 2021 vydalo FFF prohlášení, v kterém poukazuje na nezodpovědnost vládních politiků v řešení jak koronavirové, tak klimatické krize, ke které z velké části přispívají uhelné elektrárny, které jsou největším zdrojem emisí skleníkových plynů.

„*Uhlerná komise ustavená v reakci na naše stávky v létě 2019 byla příslibem nezávislého expertního orgánu, jenž na základě odborných poznatků a diskuse*

otevřené zástupcům dotčených společenských skupin (zejména obyvatel uhelných regionů či zaměstnanců fosilního průmyslu) předloží vládě komplexní scénář rychlého a spravedlivého odklonu od uhlí. Jednalo se ale o příslib falešný a prázdný - složení komise bylo od počátku terčem kritiky například proto, že mezi členy nefiguroval jediný klimatolog nebo klimatoložka, lékař či lékařka nebo zástupci a zástupkyně mládeže, její jednání potom bylo dlouhodobě netransparentní a problematické.“(Fridays For Future Česká republika, 2021)

Fridays For Future znovu opakuje, že pro splnění Pařížské dohody je nutné skoncovat s uhelným průmyslem dříve, než byl stanovený rok 2038. V rámci tohoto prohlášení FFF vyzvalo lidi, aby se 19. března připojili k online stávce #NoMoreEmptyPromises (Fridays For Future Česká republika, 2021).

14.4 Zhodnocení akcí FFF

Vypouštění emisí z fosilních paliv samozřejmě působí škody na životním prostředí, které se projeví vlny sucha, veder a povodněmi. Členové FFF se snaží tlakem na vládu docílit postupného odchodu od fosilních paliv tak, aby i Česká republika splnila požadavky Pařížské dohody. FFF doufá, že se do jejich akcí bude celosvětově zapojovat čím dál tím více lidí a dojde k významným změnám i v zemích, které produkují nejvíce emisí. Zároveň je ale nutné více rozvíjet technologie, které umožní alternativní zdroje energie. Pro zmírnění celosvětové klimatické krize je nutné začít jednat ihned.

15. Extinction Rebellion

15.1 Úvod

Extinction Rebellion je mezinárodní hnutí, jehož cílem je prostřednictvím občanské neposlušnosti zastavit probíhající hromadné vymírání a minimalizovat riziko společenského kolapsu. „*Naší vizí je svět, kde láska a laskavost jsou součástí každodenního života. Byl by to svět, kde se staráme a pečujeme o krásu přírodního světa, žijeme bok po boku se všemi lidmi a formami života. Byl by to svět, kde si*

vážíme všeho, co máme. Svět, kde nemusíme chtít stále víc – být něco víc, vlastnit víc, vidět víc. Svět, kde jsme spokojeni s tím, jací jsme, co máme a kde žijeme. Naše každodenní životy jsou prosté, přesto je naplňuje hlubší smysl a soužití s ostatními. Náš svět je inkluzivní; snažíme se zajistit spravedlivé procesy kolektivního rozhodování, při nichž se upřednostňuje kreativita. Jednáme zodpovědně; uvědomujeme si své propojení se širším světem a dopad, který na něj jako jednotlivci máme.“ (Extinction Rebellion ČR, 2021)

Hnutí Extinction Rebellion považuje sociální a ekologická témata za vzájemně propojená a prosazuje občanskou neposlušnost a rebelii před peticemi či pokojnými demonstracemi i za cenu případného zatčení. Zároveň také odmítá rasismus, xenofobii, sexismus, sociální vyloučení a rozdělování společnosti. „*Prosazujeme masovou a neskryvanou občanskou neposlušnost – před zraky veřejnosti. Chceme narušit ekonomiku, a tak otrást stávajícím politickým systémem. Snažíme se narušit běžné pořádky s cílem upozornit na problém.*“ (Extinction Rebellion ČR, 2021)

15.2 Požadavky XR

Extinction Rebellion má tři nejdůležitější požadavky, které chce, aby představitelé vlád dodržovali. Prvním požadavkem je „*Říkejte nám pravdu*“. Hnutí žádá, aby vláda překládala obyvatelům pravdivé informace o vážnosti situace a dle této situace změnila legislativu a podávala potřebné informace ohledně těchto změn jak jednotlivcům, tak komunitám a firmám. Dalším požadavkem „*Okamžitě začněte jednat*“ hnutí požaduje od vlády, aby neprodleně přijala pravidla, které povedou k dosažení uhlíkové neutrality do roku 2025 a podnikla další kroky, které povedou k snížení nárůstu objemu skleníkových plynů. Posledním požadavkem je „*Potřebujeme nadstranickou politiku*“, kterým žádá o vytvoření občanského shromáždění, které by mělo na starost dohled na zavádění požadovaných změn a představovalo by funkční demokratický nástroj (Extinction Rebellion ČR, 2021).

15.3 Historie XR

Hnutí Extinction Rebellion vzniklo v roce 2018 v jedné z Bristolských kaváren, kde se sešla skupina lidí, která se zabývala tvořením kampaní a strukturou akcí. Během roku nově vzniklé hnutí zorganizovalo přednášky, školení a nenásilné akce, díky kterým získalo podporu dalších lidí a Extinction Rebellion se začalo pozvolna rozrůstat. Na podzim téhož roku hnutí s cílem mobilizovat obyvatele mělo v plánu uspořádat celý týden protestních akcí. Po vydání článku zabývajícím se právě hnutím XR se jeho popularita mnohonásobně zvedla a podzimních Londýnských protestů se zúčastnilo tisíce lidí. Postupem času se hnutí XR rozšířilo z Anglie i do dalších zemí, mimo jiné i do České republiky, kde v prosinci roku 2018 vznikla první skupina hnutí Extinction Rebellion v Čechách. V polovině dubna následujícího roku hnutí uspořádalo celkem v 80 městech ve 33 zemích obrovské akce, kterých se zúčastnili i pražští Rebelové, kteří přemalovali Lennonovu zeď ekologickými hesly. Největší protesty proběhly v Londýně, kterých se během deseti dní zúčastnilo bezmála deset tisíc lidí. Britští Rebelové svými protesty přiměli vládu Spojeného království vyhlásit klimatickou nouzi (Extinction Rebellion ČR, 2021).

15.4 Extinction Rebellion v České republice

Bez úspěchu nezůstaly ani čeští aktivisté, kterým se v roce 2019 podařilo přispět k vyhlášení klimatické nouze na území celé Prahy. Česká vláda také v létě 2019 schválila vznik uhelné komise, která má zhodnotit budoucí potřebu hnědého uhlí a navrhnout postup, jakým by se Česká republika měla přizpůsobit přechodu z využívání fosilních zdrojů na zdroje bezemisní (Ministerstvo životního prostředí, 2019).

U příležitosti prvního zasedání této komise se aktivisté z hnutí Extinction Rebellion a Fridays for Future sešli a žádali o co nejrychlejší konec spalování uhlí v České republice (iDnes.cz, 2019). S posledním rozhodnutím uhelné komise v prosinci 2020, které předpokládá konec spalování uhlí v roce 2038, hnutí ostře nesouhlasí, jelikož dle něj je posledním možným datem pro dosažení celosvětové uhlíkové neutrality rok 2030. Hnutí tedy dále vytrvale bojuje pro udržitelnou budoucnost lidstva i planety (Extinction Rebellion ČR, 2020).

15.5 Nenásilné akce XR v České republice

Nyní se zaměřím na některé vybrané akce, které hnutí Extinction Rebellion v České republice pořádalo. V únoru roku 2019 aktivisté z hnutí XR vyvěsili na věž Staroměstské radnice transparenty nesoucí nápisy „*Rebélie pro život*“ a „*Jednej hned*“. Smyslem této akce bylo poukázat na vážnost klimatické situace. O pár měsíců později XR společně s hnutím Limity jsme my protestovali před budovou MŽP, kde vyjádřili nesouhlas s rozhodnutím o prodloužení těžby uhlí v dole Bílina (Extinction Rebellion ČR, 2021).

V září 2019 hnutí uspořádalo symbolický *Pohřeb pro naše lesy*, kterým upozornilo na kritický stav lesů České republiky, způsobený nevhodným hospodařením. Vlivem právě zmíněného způsobu hospodaření, kde se orientuje spíše na zisk než na zdraví lesů, dochází k rozpadu lesních ekosystémů zesílenému klimatickou změnou, která s sebou přináší dlouholetá sucha a horka (Extinction Rebellion ČR, 2019). O měsíc později se 12. října konala *Velká rebelie*, které se zúčastnili aktivisté z celkem šedesáti měst celého světa. Smyslem této akce bylo předat jak veřejnosti, tak vládě informaci, že je nutné začít jednat v oblasti řešení klimatické krize. Pražská Velká rebelie se skládala ze dvou doplňujících se částí. První z nich byl festival, kde na pódiích přednášeli zástupci různých ekologických hnutí, klimatolog Alexander Ač i odborníci na energetiku nebo na sociální vědy. Druhá část rebelie sestávala právě z občanské neposlušnosti. Členové XR zablokovali pražskou magistrálu na celých čtyřicet minut, čímž docílili jejich snahy o nepřehlédnutelné upozornění na závažnost klimatické krize. „*Je nutné občanskou neposlušností narušovat běžné pořádky, aby se téma klimatické krize dostalo do veřejného prostoru a posunula se společenská debata. Zároveň je ale nutné rozvíjet i regenerativní kulturu, vizi toho, jak můžeme jako společnost fungovat lépe.*“ (Extinction Rebellion ČR, 2019)

Na mezinárodní den životního prostředí 5. června 2020 se v uhelné elektrárně Prunéřov sešla Uhelná komise, která rozhodla o uzavření její starší části Prunéřov I. Na místě nechyběli ani aktivisté z hnutí XR, FFF, Limity jsme my a Univerzity za klima, kteří požadovali co nejrychlejší odstoupení ČR od uhlí. Uzavření elektrárny

Pruněřov uvítaly také organizace Hnutí Duha a Zelený kruh, které požadují uzavření dalších plynových a zastaralých elektráren jako jsou elektrárny Počerady nebo Chvaletice (ČT 24, 2020).

Další demonstrace *Poslední kapka* se uskutečnila 26. Června a zorganizovalo ji celkem 27 organizací včetně XR. Jejím smyslem bylo upozornit občany na nedostatečnou aktivitu státu v oblastech řešení sucha. Po vládě aktivisté požadovali, aby učinila dostatečné kroky v otázkách řešení klimatické krize a ochrany české krajiny (iDNES.cz, 2020).

Dalším protestem, který měl opět upozornit na nečinnost vlády v otázkách řešení klimatické krize, byla *Velká rebelie 2020*, při níž se aktivisté pokusili dostat do Poslanecké sněmovny (Extinction Rebellion ČR, 2020).

V listopadu roku 2020 se před Ministerstvem dopravy sešlo kolem padesáti zástupců z ekologických iniciativ (kromě XR například Arnika, Hnutí Duha, Limity jsme my, Greenpeace, FFF, Děti Země, Živá voda, Fakulta životního prostředí UJEP, ČSOP a jiné), aby vyjádřili nesouhlas s plánovaným projektem Dunaj-Odra-Labe. Projekt, jehož myšlenka vznikla v sedmdesátých letech, nemá v době, kdy lidé čelí klimatické krizi a nedostatku vody v krajině, absolutně žádný smysl. Navíc by vybudováním tohoto koridoru přišla republika o cenná území, které se řadí mezi evropsky významné lokality. Dle XR je tento projekt nesmyslně drahý a ekologicky nepřijatelný. Organizátoři zde přečetli Prohlášení odborných společností a akademických pracovišť k zahájení koridoru DOL, které následně předali zástupcům ministerstva dopravy (Extinction Rebellion ČR, 2020).

16. Limity jsme my

16.1 Úvod

Limity jsme my je občanské hnutí, které bojuje zejména proti těžbě a spalování uhlí. Hnutí vzniklo v roce 2015 jako iniciativa proti rozšiřování hnědouhelných dolů v severních Čechách, které by znamenalo i případné bourání obcí Horní Jiřetín a Černice. Během téhož roku se stavělo také proti prolomením limitů těžby dolů Bílina a ČSA. Jeho zaměřením ovšem nejsou pouze doly v severních Čechách, ale má

snahu o co nejrychlejší ukončení těžby a spalování uhlí v celé zemi. Hnutí Limity jsme my se také zapojuje do globálního úsilí o férové řešení změn klimatu a budoucnost bez fosilních paliv. Během své existence uspořádalo řadu kampaní a akcí, které vedly k veřejným debatám o problémech klimatu. Také upozornilo na honbu soukromých firem za ziskem, která má za následek ničení životního prostředí. Prosazuje solidaritu, nehierarchii, konsenzuální rozhodování, nenásilí a udržitelnost (Limity jsme my, 2019).

Limity jsme my spolupracuje s ostatními podobně zaměřenými skupinami jako je například německá Ende Gelände, které také bojují za lepší klima naší planety. V rámci této spolupráce se také členové Limitů zúčastnili mezinárodních akcí Break Free from Fossil Fuels, kde se tisíce lidí snažili blokovat povrchové doly, uhelné přístavy či rozestavěné ropovody (Limity jsme my, 2019).

16.2 Aktivita

Hlavní aktivitou, kterou hnutí provozuje, jsou *Klimakempy*. První takový Klimakemp se konal v roce 2017 v Horním Jiřetíně, kde se pořádaly workshopy, probíhaly diskuze a součástí byly i různá kulturní vystoupení a protesty proti spalování uhlí. „*V průběhu pěti dní jsme žili ve společně spravovaném táboře na základě principů udržitelnosti a snažili jsme se dávat prostor pro kreativní, odvážné a nenásilné akce.*“ (Limity jsme my, 2017)

Další Klimakemp se konal rok poté v obci Louka u Litvínova a rok později se konal podobný kemp, tentokrát ve Veltrubech na Kolínsku (Limity jsme my, 2019). V roce 2018 Limity jsme my podpořilo hnutí Ende Gelände ze sousedního Německa v boji proti uhelnému průmyslu. Společně se postavili proti likvidaci dvanáct tisíc let starého Hambašského pralesa, který chtěla společnost RWE vykácet kvůli těžbě hnědého uhlí (Limity jsme my, 2019).

Hnutí také založilo kurz zvaný *Klimadílna*. Jedná se o dvouvíkendový seminář, v kterém se účastníci naučí aktivistické dovednosti (Limity jsme my, 2019). Dále se zapojují do protestů, které jsem již v průběhu své práce zmínila.

II. Metodika

Pro vypracování vlastního šetření jsem zvolila průzkum zaměřený na vztah společnosti k ochraně krajiny a životního prostředí a jejich názor na nevládní ekologické organizace působící v České republice.

K zjištění informací jsem využila dotazníkového šetření široké veřejnosti, tedy vzorku respondentů, u kterých jsem nepředpokládala jejich aktivní zapojení do aktivit na ochranu přírody a životního prostředí.

Šetření bylo provedeno formou dotazníku s celkem 11 otevřenými i uzavřenými otázkami. Toto dotazníkové šetření bylo vedeno v elektronické formě v aplikaci formuláře na portálu Google.com. Kritériem respondentů byla věková minimální hranice 18 let. Šetření bylo anonymní a respondenti jej vyplňovali na základě mé žádosti či žádosti mnou oslovených známých. Dotazník byl vyplněn celkem 101 respondenty.

Cílem tohoto šetření bylo zjistit, jak respondenti vnímají problematiku životního prostředí a aktivity nevládních ekologických organizací. Zda se i oni nějakým způsobem zapojují do aktivit na ochranu přírody a životního prostředí a jaký mají přehled o činnostech nevládních ekologických organizací v České republice.

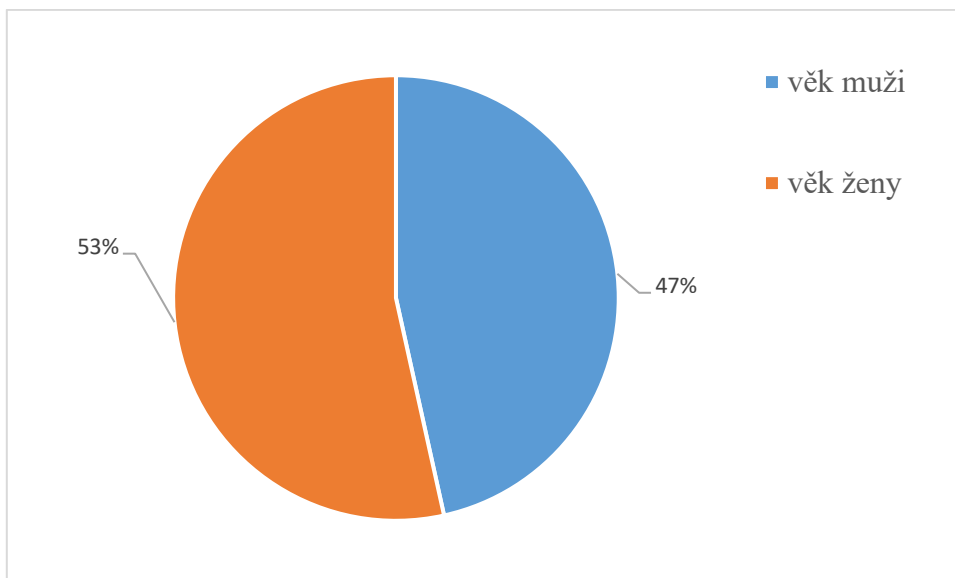
III. Vlastní dotazníkové šetření a vyhodnocení výsledků

V této kapitole jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření.

V rámci mého šetření odpovědělo na dotazník celkem 101 respondentů na 11 otázek uvedených v této kapitole.

Otázka č.1 - Pohlaví:

Bylo možné vybrat ze dvou variant: Muž/ Žena

Graf 1: Pohlaví respondentů

Na dotazník odpovídalo 47 % mužů a 53 % žen.

Otázka č. 2 - Věk:

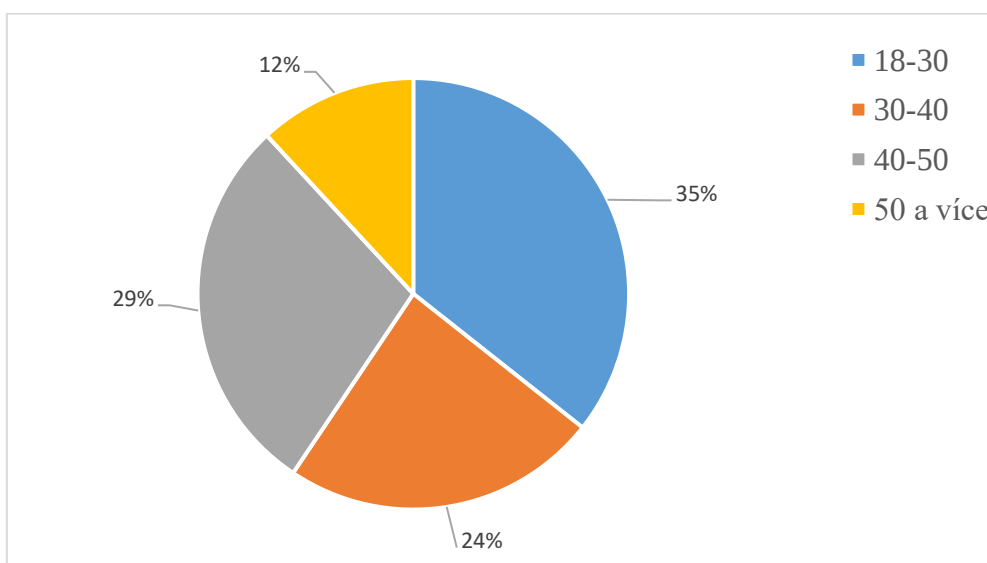
Bylo možné vybrat jednu z těchto odpovědí:

18-30

30-40

40-50

50 a více

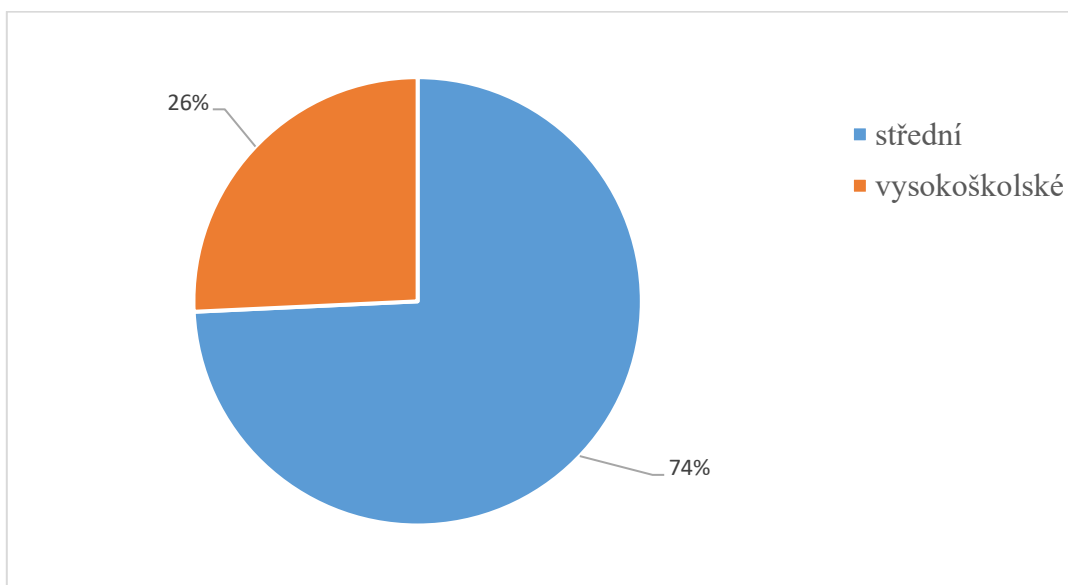

Graf 2: Věk respondentů

Nejvíce respondentů bylo ve věku 18-30 let (celkem 35% respondentů), 29% tvořili respondenti ve věku 40-50 let, 24% ti ve věku 30-40 let a 50 a více let bylo 12% respondentů.

Otázka č.3- Nejvyšší dosažené vzdělání:

Respondenti měli na výběr pouze mezi středním vzděláním a vysokoškolským.

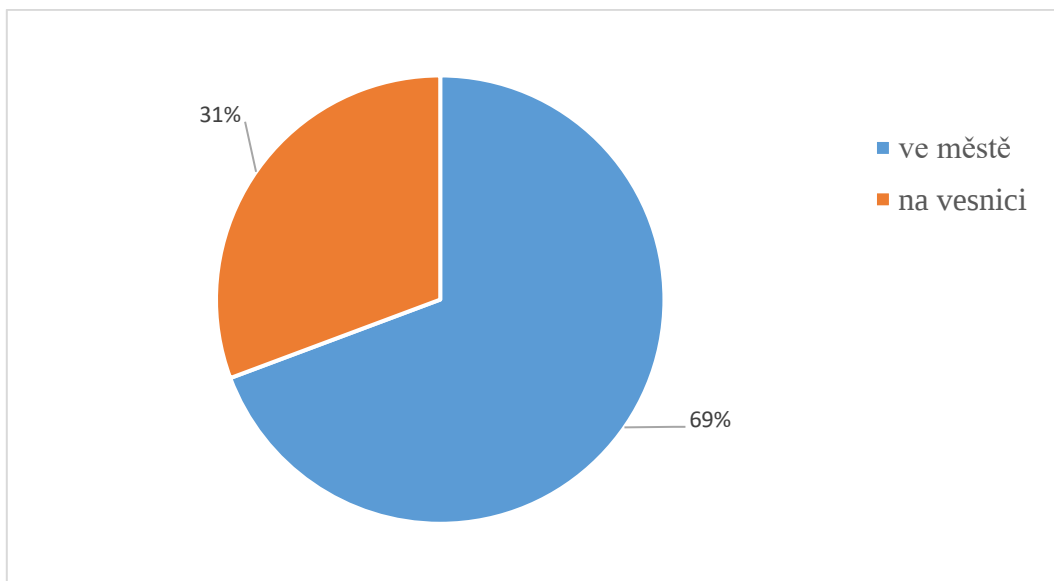

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Nejvíce bylo respondentů s nejvyšším středním dosaženým vzděláním (74%). Těch, kteří měli vysokoškolské vzdělání, bylo 26%.

Otázka č.4- Bydlíte:

Bylo možné vybrat, zda bydlí na vesnici či ve městě.

Graf 4: Bydliště respondentů

Ankety se nejvíce zúčastnili respondenti bydlící ve městě (69%), zbývajících 31% bydlí na vesnici.

Otázka č. 5- Zapojujete se do aktivit na ochranu životního prostředí?

Respondenti měli na výběr jednu nebo více z těchto odpovědí:

třídím odpad

šetřím energií a vodou

nakupuji regionální potraviny

nakupuji výrobky šetrné k životnímu prostředí

omezují jízdy autem

podepsal(a) jsem petici týkající se ŽP

zúčastnil(a) jsem se aktivit na ochranu přírody

snažila(a) jsem se ovlivnit rozhodování úřadů

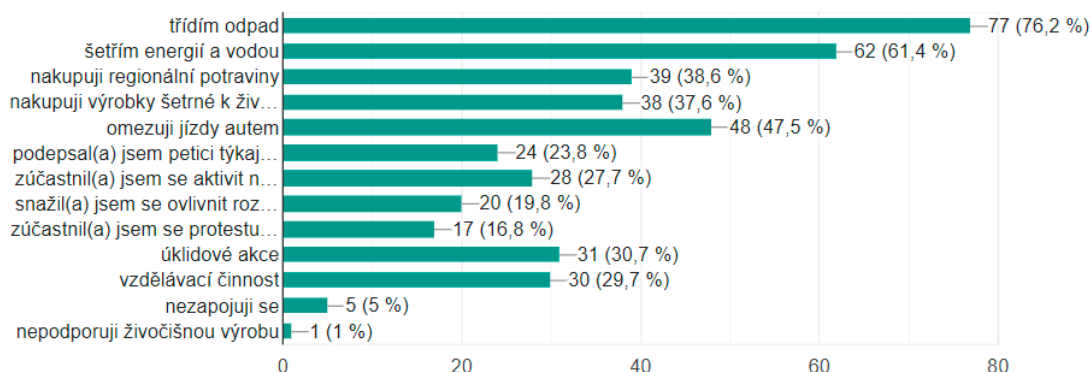
zúčastnil(a) jsem se protestu nebo demonstrace

úklidové akce

vzdělávací činnost

nezapojuji se

jiné (zde měli respondenti možnost napsat jinou aktivitu, jakou se zapojují do ochrany životního prostředí)

Graf 5: Zapojení respondentů do ochrany ŽP

Nejvíce respondentů se věnuje třídění odpadu (76,2%). Dále 61,4% uvedlo, že šetří energií a vodou, téměř polovina respondentů také omezuje jízdy autem. Více než třetina také uvedla, že nakupuje regionální potraviny a nakupuje výrobky šetrné k životnímu prostředí. Tyto výrobky nakupují spíše ženy žijící ve městech. Přes čtvrtinu respondentů se zúčastnilo úklidových akcí, do kterých se zapojily zejména respondenti ve věku 30-40 let, dále se přes čtvrtinu respondentů zúčastnilo aktivit na ochranu ŽP a zapojilo se do vzdělávací činnosti ohledně ochrany ŽP. Do vzdělávací činnosti se nejvíce zapojují respondenti ve věku 40-50 let. Dále 23,8% respondentů podepsalo petici na ochranu životního prostředí, 19,8% uvedlo, že se snažilo ovlivnit rozhodování úřadů a 16,8% se zúčastnilo protestu nebo demonstrace. Pět lidí uvedlo, že se nezapojuje do aktivit na ochranu životního prostředí, ale zároveň také uvedlo, že třídí odpad. Tuto informaci tedy hodnotím tak, že se zapojují do aktivit skrze třídění odpadu.

Otázka č.6- Jaké znáte ekologické nevládní organizace v České republice?

Tato otázka byla otevřená a respondenti měli možnost vypsát co nejvíce ekologických nevládních organizací působících v České republice, kterých znají. Nejvíce respondenti uváděli organizaci Greenpeace, kterou vypsala čtvrtina respondentů. Za Greenpeace 21% respondentů uvedlo Hnutí Duha a 18% Děti Země. Dále se v odpovědích osmkrát vyskytla Arnika, sedmkrát Zelený kruh. Respondenti také vícekrát zmínili ČSOP, Fridays for Future, Společnost pro trvale udržitelný

rozvoj, Nadaci Veronica, Nadaci Přátelství, Limity jsme my, Hnutí Brontosaurus a TIS. Osm procent respondentů uvedlo, že nezná ani jednu ekologickou nevládní organizaci. Nejvíce nevládních ekologických organizací vyjmenovali respondenti ve věku 18-30 let, kteří souhlasí s tím, že nevládní ekologické organizace mají pozitivní vliv na ŽP a podporují je zejména na sociálních sítích.

Otázka č.7- Souhlasíte s tím, že ekologické nevládní organizace mají pozitivní vliv na životní prostředí v ČR?

Na tuto otázku měli respondenti na výběr z možností:

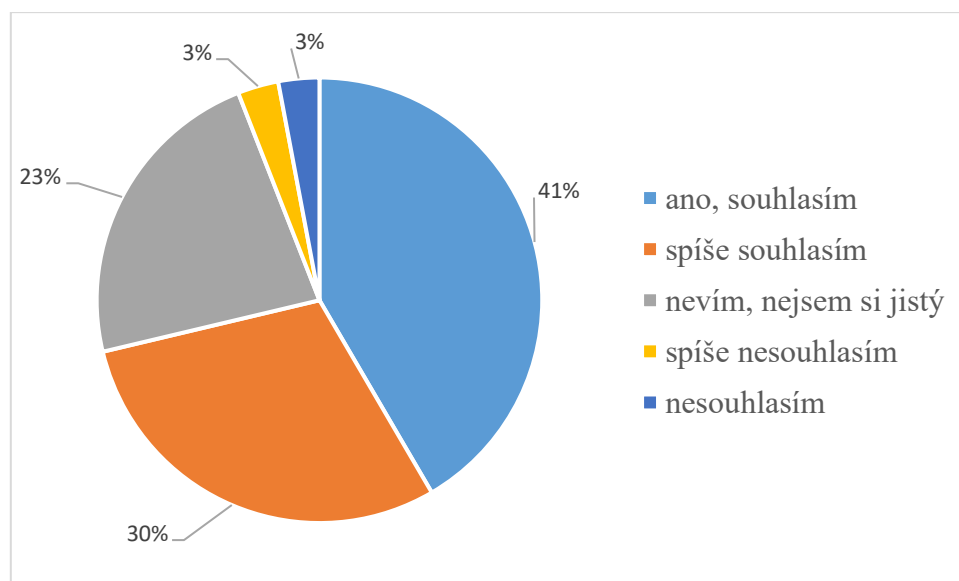
ano, souhlasím

spíše souhlasím

nevím, nejsem si jistý

spíše nesouhlasím

nesouhlasím

Graf 6: Názor respondentů na pozitivní vliv ekologických nevládních organizací na ŽP

Nejvíce respondentů (41%) uvedlo, že souhlasí. Dále 30% uvedlo, že spíše souhlasí a 23% že si není jistých. Zbylých 6% uvedlo, že spíše nesouhlasí nebo že nesouhlasí. Tito respondenti ve svém nejvyšším dosaženém vzdělání zároveň uvedli maximální

dosažené středoškolské vzdělání a polovina z nich neuvedla žádnou ekologickou organizaci, kterou zná.

Otázka č.8- Byl(a)/ jste členem v zájmových oddílech zabývajících se ochranou přírody?

V této otázce měli respondenti na výběr z jedné či více následujících možností:

skaut, Junák, Brontosaurus

turistický oddíl

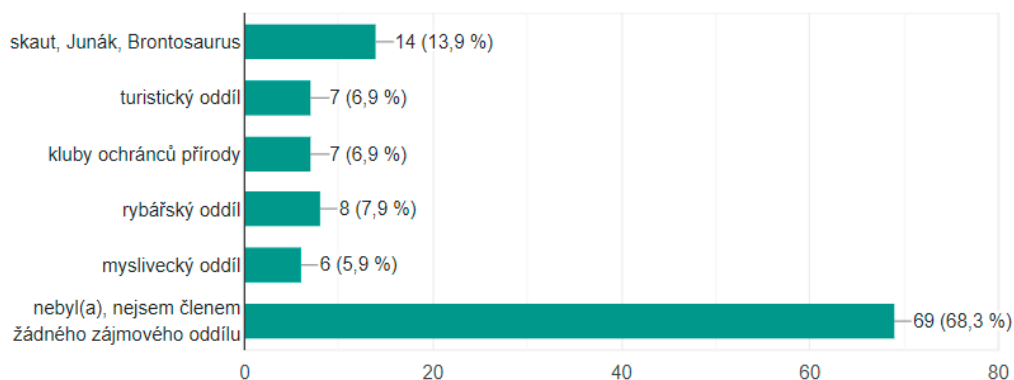
kluby ochránců přírody

rybářský oddíl

myslivecký oddíl

nebyl(a), nejsem členem žádného zájmového oddílu

jiná možnost (zde měli respondenti možnost vypsát jiný zájmový oddíl, který se podílí na ochraně přírody)

Graf 7: Členství respondentů v zájmových oddílech zabývajících se ochranou přírody

V této otázce nejvíce respondentů (68,3%) odpovědělo, že nebylo a není členem žádného zájmového oddílu. Členem skauta, Junáka či Brontosaura bylo či je 14% respondentů, z čehož tvořili převahu muži. V turistickém oddíle bylo nebo je 6,9% respondentů, jejichž věk přesahoval 50 a více let. Stejně procento respondentů uvedlo, že bylo nebo je členem klubu ochránců přírody.

Otázka č. 9 Podporujete nějak ekologické organizace?

Zde bylo možné vybrat jednu nebo více z následujících odpovědí:

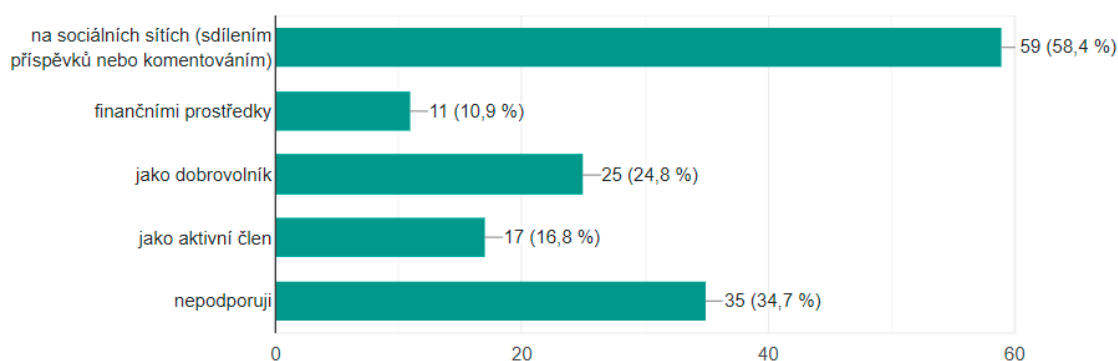
na sociálních sítích (sdílením příspěvků nebo komentováním)

finančními prostředky

jako dobrovolník

jako aktivní člen

nepodporuji

Graf 8: Podpora ekologických organizací respondenty

Více než polovina respondentů uvedla, že podporuje ekologické organizace na sociálních sítích. Zároveň také téměř čtvrtina celkového počtu dotazovaných uvedla, že je podporuje i jako dobrovolník. Na druhou stranu třetina respondentů ekologické organizace nepodporuje vůbec.

Otázka č. 10- Jaké činnosti by měly dělat ekologické nevládní organizace?

Zde měli respondenti na výběr z jedny nebo více následujících možností:

Vzdělávání

informace o stavu ŽP

poradenství

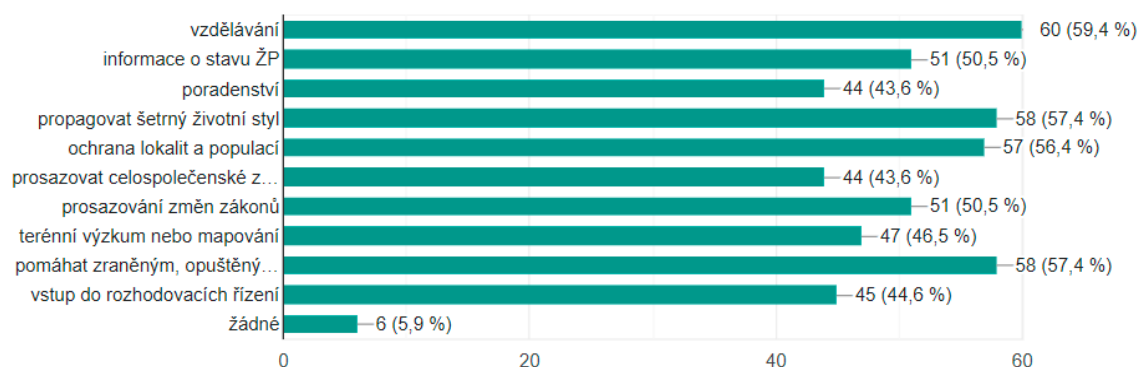
propagovat šetrný životní styl

ochrana lokalit a populací

prosazovat celospolečenské změny

prosazování změn zákonů

terénní výzkum nebo mapování
pomáhat zraněným, opuštěným živočichům
vstup do rozhodovacích řízení
žádné

Graf 9: Názor respondentů na činnosti ekologických nevládních organizací

Zde nadpoloviční většina respondentů uvedla, že by se nevládní ekologické organizace měly věnovat vzdělávání, propagování šetrného životního stylu, pomoci zraněným, opuštěným živočichům, ochraně lokalit a populací, prosazování změn zákonů a informování o stavu ŽP. Šest procent z respondentů uvedlo, že by se neměly věnovat žádné aktivitě. Těchto stejných šest procent respondentů zároveň nijak nepodporují nevládní ekologické organizace a mají střední dosažené vzdělání.

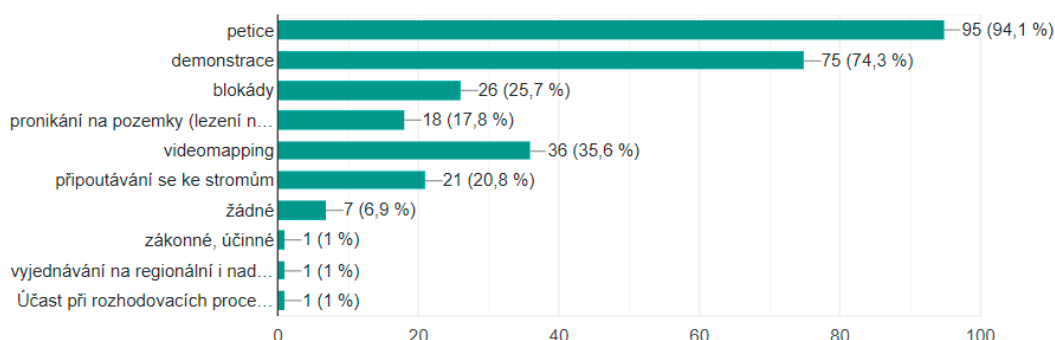
Otázka č. 11- Jaké protestní akce ekologických nevládních organizací schvalujete?

Respondenti zde měli na výběr z jedné či více následujících možností:

petice
demonstrace
blokády
pronikání na pozemky (lezení na komíny)
připoutávání se ke stromům

žádné

jiné (zde měli respondenti možnost vypsat protestní akci, kterou schvalují)

Graf 10: Schvalování protestů ekologických nevládních organizací respondenty

Většina respondentů uvedla, že schvaluje petice a 75% zároveň uvedlo i demonstrace. Více než čtvrtina z respondentů také schvaluje videomapping a blokády. Na druhou stranu 7% respondentů neschvaluje žádné protestní akce. Dva z těchto respondentů ovšem zároveň uvedli, že schvalují petice.

Souhrn zjištění průzkumu

Z výsledků mého šetření vyplývá, že se lidé zapojují do ochrany přírody a životního prostředí zejména skrze třídění odpadu, šetření energií a vodou a téměř polovina omezuje jízdy autem. Z toho vyplývá, že se zapojují do takových způsobů environmentálního chování, které jim zároveň poskytne i ekonomickou úsporu. Na tuto skutečnost ukazuje i fakt, že výrobky šetrné k životnímu prostředí a regionální potraviny nakupuje pouze 37% a 38% respondentů.

Většina respondentů se shodla, že nevládní ekologické organizace mají pozitivní vliv na životní prostředí a byla schopna také vyjmenovat alespoň jednu takovou organizaci, která v České republice působí. Přes polovinu respondentů také tyto organizace podporuje zejména na sociálních sítích a čtvrtina dokonce i jako dobrovolník. Třetina z respondentů tyto organizace nepodporuje vůbec.

Většina respondentů z mého šetření se shodla, že nevládní ekologické organizace by se měly zejména věnovat vzdělávání, pomáhat zraněným a opuštěným živočichům, propagovat šetrný životní styl a ochraňovat lokality a populace. Jen minimum

z respondentů je proti jakékoli činnosti těchto organizací. Zároveň drtivá většina respondentů (94%) schvaluje protestní akce jako jsou petice a téměř tři čtvrtiny schvaluje demonstrace.

Porovnání výsledků průzkumu

V této kapitole porovnám výsledky mého šetření s výsledky výzkumu, jenž v roce 2016 vedl Sociologický ústav Akademie věd ČR a který byl zaměřen na postoje a aktivity lidí, kteří se zajímají o ochranu přírody a životního prostředí a aktivně se do ní zapojují.

Do tohoto výzkumu se zapojili příznivci ekologických organizací, dobrovolníci, členové ekologických organizací i lidé, kteří se věnují ochraně přírody a krajiny profesionálně (Vojtíšková a kol., 2017, str.33).

Z výzkumu vedeným AV ČR vyplynulo, že petici týkající se ŽP podepsalo více, než tři čtvrtiny respondentů a téměř stejný počet se zúčastnil i aktivit na ochranu přírody. Naopak mé šetření, které se soustředilo na veřejnost nezainteresovanou, ukázalo, že těmto aktivitám se věnuje čtvrtina z respondentů.

Dle výsledků AV ČR se zainteresovaná veřejnost věnuje zejména enviromentální výchově, vzdělávání a osvětové činnosti. Dále údržbě území či úklidovým akcím. Naproti tomu na ochranu zvířat, kterou respondenti z mého šetření označili hned po vzdělávání za jednu z nejdůležitějších činností, které by se měli organizace věnovat, se dle výzkumu AV ČR zaměřují slaběji (Vojtíšková a kol., 2017, str.39).

Mé šetření zabývající se proenviromentálním chováním veřejnosti ukázalo, že tři čtvrtiny respondentů třídí odpad, což odpovídá i výzkumu AV ČR, který ukázal stejný podíl respondentů třídících odpad. Podobný výsledek se projevil i v omezování jízdy autem, které uvedla polovina respondentů. Oproti tomu výrobky šetrné k životnímu prostředí zainteresovaná veřejnost nakupuje více (70%), než respondenti z mého výzkumu (37,6%). Podobné výsledky přinesl i výzkum Masarykovy univerzity, kterou v roce 2018 vypracoval Krajhanzl, Chabada a Svobodová. Tento výzkum se zaměřil na proenviromentální chování lidí na individuální úrovni. Většina respondentů z jejich výzkumu nejčastěji třídila odpad

(91%), snižovala spotřebu vody a energie a necelá polovina respondentů kupuje výrobky šetrné k životnímu prostředí (Krajhanzl a kol., 2018, str.183).

Co se týče členství v některém ze zájmových oddílů, jejichž aktivita se zaobírá ochranou přírody a krajiny, více než třetina respondentů výzkumu AV ČR byla členem skauta, Junáka, Brontosaura či podobného oddílu. Třetina respondentů také byla členem turistického oddílu. Z mého šetření vyplynulo, že členem skauta, Junáka či Brontosaura, bylo pouze 14% respondentů a turistického oddílu 7%.

V otázce činnosti ekologických organizací se zainteresovaná veřejnost jasně přihlásila k vzdělávání a osvětě (82%), zatímco nezainteresovaná z mého šetření pouze 59%. Mimo to zainteresovaná veřejnost také jednoznačně uvedla, že ekologické organizace by měly informovat o stavu ŽP (70%), poskytovat poradenství, propagovat šetrný životní styl či provádět ochranu lokalit a populací. Mé dotazníkové šetření přineslo výsledky o poznání jiné, kdy informace o stavu ŽP zvolila polovina respondentů, poradenství pouze 43% a pro propagování šetrného životního stylu bylo 57% respondentů a stejné procento respondentů uvedlo, že by ekologické organizace měly pomáhat zraněným a opuštěným živočichům (Vojtíšková a kol., 2017, str.51).

IV. Diskuse

Zhodnocení působení environmentálních organizací na legislativní tvorbu

Působení environmentálních organizací na legislativní tvorbu má obrovský vliv.

Příkladem může být zákon o zákazu používání nebezpečných freonů, který se snažila prosadit Hnutí Duha, inovace Plánu odpadového hospodářství či prosazení změn mysliveckého a lesního zákona.

Nevládní neziskové organizace jsou ve svém snažení v prosazování a změnách zákonů úspěšné. Mohou za to nejen jejich protesty, petice, blokády či demonstrace, ale také podpora veřejnosti v jejich činnostech.

Ekologické organizace se do řešení krize životního prostředí angažují aktivně a jejich činnost v je této oblasti nutná. Jako příklad z poslední doby uvedu kauzu otravy Bečvy, kdy na podzim roku 2020 bylo neznámými jedy otráveno několik desítek tun ryb a zároveň byl poškozen vodní tok v několikakilometrovém úseku. Za tuto otravu přes půl roku nebyl nikdo obviněn. Asociace ekologických organizací Zelený kruh tedy v dopise vyzvala šéfa ČIŽP k odstoupení, jelikož dle nich nepodnikl žádné výrazné kroky ve vyšetřování této ekologické havárie. Zpochybnili i postup, jakým inspektoři ČIŽP vyšetřovali otravu Bečvy, jelikož například odběr vzorků u chemičky byl proveden až čtyři dny po havárii. Dále také za další akt pochybení šéfa ČIŽP uvedli odchod inspektorů z oddělení CITES (ČTK, 2021).

Dalším příkladem aktivit ekologických organizací v poslední době jsou protesty proti rozšiřování polských dolů Turów. Tyto doly leží v blízkosti česko-polské hranice a jejich rozšiřování působí ztrátu podzemní vody, hluchost a zvýšenou prašnost v českých obcích ležících u těchto hranic. Z tohoto důvodu také vznikla petice, kterou podepsalo 13 tisíc lidí. Organizace Greenpeace žádala podání žaloby proti Polsku k Soudnímu dvoru EU (ČTK, 2020). Díky tlaku nejen ekologických organizací, ale i lidí a Libereckého kraje se vláda České republiky rozhodla žalobu podat.

Ekologická hnutí se zasloužila o řadu úspěchů, jako například zmíněné zastavení kácení na Šumavě, kde ekologické organizace prosadily zanechání lesa zničeného kůrovcem samovolné obnově. Dnes můžeme pozorovat podobnou

kalamitu kůrovce v Národním parku České Švýcarsko, kde již k obrovským holosečím stromů nedochází. Dále se zasloužily o opuštění od výstavby 3. a 4. bloku jaderné elektrárny Temelín či si ekologické organizace připsaly na účet úspěchy jako o opuštění z plánovaného osekání zákona 114/92 O ochraně přírody a krajiny nebo dosáhly zákazu dovozu odpadů ke spálení do České republiky. Z uvedených příkladů vyplývá, že vliv nevládních ekologických organizací na politiku České republiky je značný. Díky vlivu těchto organizací dochází ke zlepšování stavu životního prostředí, jelikož změny prosazené díky tlaku NGO na vládu pozitivně ovlivňují přírodu a ŽP České republiky. Ke zlepšování stavu životního prostředí přispívají ekologické organizace nejen cestou politickou, ale také i svými činnostmi, které vedou k ochraně životního prostředí, ať už se jedná o přímé aktivity, jako je například výsadba stromů, ochrana ohrožených druhů či zabránění ničení přírody nebo skrze jejich vzdělávací činnost, která podporuje pozitivní ekologické myšlení lidí.

Činnost ekologických organizací hodnotím jako nutnou a potřebnou, jelikož právě ony zastupují zájmy lidí v oblasti ochrany životního prostředí a vedou kroky potřebné k dosažení zdravější přírody a životního prostředí.

Změny vnímání lidí v oblasti enviromentální problematiky

Zásadní rok pro vývoj nezávisle organizovaných občanských iniciativ, které následně reagovaly na témata ve veřejné sféře, byl rok 1989. Po revoluci se vytvořila spousta nových organizací, které se zaměřili na různé cíle a dosahovali jich různými prostředky. Nově formující se ekologické organizace se zapojovaly do protestních akcí, jejichž součástí byla i občanská neposlušnost či přímá akce. Tento západní styl kampaní se ale na území České republiky nesetkal s příliš velkým pochopením. Na konci devadesátých let se tedy ekologická hnutí odpojily od radikalismu a zaměřily se spíše na formální boj pro zlepšení životního prostředí. Díky jejich podpoře občanů se stávaly oblíbenějšími, jelikož prosazovaly možnost lidí podílet se na veřejném rozhodování, právo na informace o životním prostředí a jejich vliv na politiku.

V dnešních médiích či sociálních sítích se můžeme setkat s tvrzením, že české ekologické hnutí je „zelený extrémismus“ či „ekoterosismus“, takové tvrzení je ovšem nepravdivé, jelikož v České republice není ani jedna eko-extremistická organizace. Toto tvrzení tedy slyšíme většinou jen z úst lidí, kteří nesouhlasí s kritikou, kterou ekologická hnutí v České republice vznášejí (Vojtíšková a kol., 2017).

První výzkum, věnující se veřejnému mínění v oblasti vztahu lidí k přírodě a ochrany životního prostředí byl v polovině sedmdesátých let zpracován Ústavem pro výzkum kultury. Výsledky tohoto výzkumu ukázaly, že jedním z největších faktorů, které odlišují rozdílný vztah člověka k přírodě je velikost místa bydliště. Obyvatelé menších obcí mají jiný postoj k problémům a tématům než ti, co bydlí ve městech. Další faktory, které ovlivňovaly vztah lidí k přírodě, byly například míra industrializace a urbanizace okresu, sociální příslušnost, dosažené vzdělání, vnímání současného stavu přírodního prostředí a jeho změn. Lidé ve větších městech a žijících v okresech s vyšší mírou industrializace a urbanizace byli méně spokojeni se stavem přírody, než obyvatelé menších obcí. Vzdělanější lidé žijící ve městech byli nespokojeni se stavem přírodního prostředí a poukazovali na nedostatečnou pozornost vzdělávacích prostředků směrem k ochraně přírody (Vojtíšková a kol., 2017, str. 28).

V roce 1996 Josef Vavroušek navrhl projekt *Hodnoty pro budoucnost* (Keller, Gál, Frič, 1996), který byl zaměřený na hodnoty a trvale udržitelný způsob života. Jeho výsledky poukázaly na rozporné postoje lidí v jejich vztahu k životnímu prostředí. „Mezi hlavní viníky situace řadili dotazovaní „lidskou lhostejnost“, drtivě souhlasili s tím, že pro zachování přírody a životního prostředí je třeba změnit morálku lidí. Sami však nevyjadřovali větší ochotu se zapojit do úsilí o zlepšení vyhlídek na udržitelné přežití – zejména uváděli jako překážku nedostatek času. Asi dvě třetiny respondentů převážně spoléhaly na stát a vědu, tedy přísnější zákony a technický pokrok.“ (Vojtíšková a kol., 2017, str. 28)

Názory lidí na životní prostředí a jejich ochotou mu pomoci se zabýval i mezinárodní výzkum ISSP, jehož byla Česká republika součástí. Na základně výsledků z dvou vln tohoto výzkumu Petr Soukup poukázal na rozpornost postojů obyvatelů České republiky v jejich vztahu k životnímu prostředí. „Pokud jde

o informace o znečištění životního prostředí, respondenti (především s vyšším vzděláním) nejvíce důvěřovali nezávislým výzkumným pracovištím, dále informacím od ekologických skupin, kterým důvěřovali spíše mladší lidé. Nejmenší důvěru vyjadřovali lidé informacím z oblasti obchodu a průmyslu a z ministerstev. Mezi obyvateli převažoval názor, že Česká republika dělá pro ochranu životního prostředí příliš málo, nejkritičtější byli opět vysokoškoláci a mladí lidé do 29 let.“ (Vojtíšková a kol., 2017, str. 29)

Pozdější průzkum z roku 2015 se zaměřil na lidi, kteří měli nejméně maturitní vzdělání, vyšší příjmy a žili ve městech nad 20 tisíc obyvatel. Výsledky ukázaly, že tyto osoby byli málo informované v otázkách ochrany přírody. Například v oblasti znalosti nevládních ekologických organizací nebyla necelá polovina respondentů schopna vyjmenovat ani jednu konkrétní. Obecně ochranu přírody a krajiny ale považovali za pozitivní a nutnou (Vojtíšková a kol., 2017).

Mé dotazníkové šetření ale ukázalo, že vyjmenovat jednu konkrétní organizaci nezvládlo pouze 8% z respondentů, což hodnotím jako úspěch oproti průzkumu z roku 2015 a vyvozují z toho, že se tedy problematika životního prostředí dostává čím dál tím více do povědomí lidí.

V roce 2016 výzkum Nadace Proměny zjistil, že pro většinu obyvatel je ochrana přírody a ŽP je natolik důležitá, že je třeba k ní vést děti už od malička. Zároveň většina Čechů (82 %) uvedla, že vnímá jako závažný problém lhostejnost dětí a mladých lidí k životnímu prostředí. Dle většiny české veřejnosti (65%) by tento problém měly také kromě státu řešit i ekologické organizace (Krajhanzl a kol., 2018, str. 26). Studie veřejného mínění, která byla zpracována Janem Krajhanzlem, Tomášem Chabadou a Renatou Svobodovou v roce 2018 ukázala, že z pohledu většiny obyvatel České republiky je ochrana přírody a životního prostředí důležitá. Lidé si uvědomují, že stav životního prostředí má vliv na kvalitu jejich života. Proti této většině stojí ti, kteří se domnívají, že ekologická krize je jen zveličována a že stav životního prostředí nemá žádný vliv na kvalitu jejich života a že lidé jsou předurčení k tomu, aby přírodě vládli (Krajhanzl a kol., 2018, str.262).

Chování lidí v oblasti ochrany přírody a životního prostředí se zásluhou ekologických organizací mění. I díky osvětové činnosti, kterou tyto organizace dělají se problematika ochrany životního prostředí dostává do povědomí stále širšího

spektra populace. Dle uvedených výzkumů je zřejmé, že si lidé čím dál tím víc uvědomují riziko, které poškození životního prostředí představuje a jsou ochotni měnit své návyky a své chování.

V. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá historií a činností jednotlivých vybraných ekologických organizací v České republice. Aktivita nevládních ekologických organizací má v oblasti ochrany životního prostředí nezastupitelnou roli. Jejich členové se angažují při řešení ekologických problémů a zastupují zájmy lidí. Jednou z nejčastějších činností, kterým se věnují, je vzdělání a osvěta veřejnosti. Dále se zapojují do ochrany a obnovy lokalit a populací, hájí zájmy veřejnosti, snaží se o legislativní změny, které vedou k zlepšení životního prostředí, ale také i poskytují poradenství, vedou terénní výzkumy a propagují šetrný životní styl.

V první části práce jsem se věnovala historii a vývoji ekologických hnutí od počátku dvacátého století. Velký nárůst vzniku různých ekologických organizací byl zaznamenán po roce 1989, kdy došlo k umožnění občanů České republiky se více angažovat v různých občanských iniciativách. Při vývoji těchto ekologických organizací také došlo k jejich rozdělení na různé zaměření ochrany přírody a životního prostředí. Dále také se začaly diferencovat způsoby, jakými se organizace snažily dosáhnout svých cílů. Některé se orientovaly spíše na legislativní změny, některé na osvětu a vzdělávací činnost a některé se snažili prosadit své cíle skrze přímé akce. Mohu říci, že jejich činnost byla do dnešních dob účinná.

V druhé části práce jsem se věnovala pohledu veřejnosti na ochranu životního prostředí a činnost ekologických organizací. Lidé si pomalu začínají uvědomovat závažnost otázek životního prostředí a jsou ochotni vést kroky pro jeho zlepšení. Také se více zapojují do aktivit na ochranu životního prostředí a to zejména způsoby, které jsou pro ně ekonomicky výhodné.

Aktivita těchto ekologických organizací pomáhá zlepšit životní prostředí a kvalitu života nás všech. Ovšem pouze jejich snaha nestačí. Je nutné, aby se každý člověk zapojil do aktivit, které zamezí zhoršování životního prostředí a pomůžou k ochraně přírody a ŽP.

Seznam literatury a internetových zdrojů

- ANDER, Martin, 2003. Dokonané dílo zkázy. *Sedmá generace* [online]. Brno: Hnutí DUHA - Sedmá generace, 26. 2.ÚNORA 2003 [cit. 2021-04-06]. ISSN 1805-8566. Dostupné z: <https://sedmagenerace.cz/dokonane-dilo-zkazy/>
- ANDER, Martin, 2003. náš drahý Temelín. *Sedmá generace* [online]. Brno: Hnutí DUHA - Sedmá generace, 24.9. ZÁŘÍ 2003 [cit. 2021-04-06]. ISSN 1805-8566. Dostupné z: <https://sedmagenerace.cz/nas-drahy-temelin/>
- Arnika, 2014. O Centru pro podporu občanů. *Arnika* [online]. Praha: © 2014 Arnika [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://arnika.org/cepo>
- Arnika, 2014. O nás. *Arnika* [online]. Praha: © 2014 Arnika [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://arnika.org/o-nas>
- Arnika, 2014. Program ochrana přírody. *Arnika* [online]. © 2014 Arnika [cit. 17.03.2021]. Dostupné z: <https://arnika.org/program-ochrana-prirody>
- Arnika, 2014. Toxické látky a odpady - Arnika. *Arnika* [online]. Copyright © 2014 Arnika [cit. 17.03.2021]. Dostupné z: <https://arnika.org/o-programu-toxicke-latky-a-odpady>
- BITTNEROVÁ, Dana, JANEČEK, Petr, ed, 2011. *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-315-7.
- BULÍČEK, J., 1985. *Tramping jako volnočasová aktivita současné mládeže*. Brno: Univerzita JE Purkyně. Filozofická fakulta: 1985
- Česká televize, 2016. Reportéři ČT: Miliardový zářez. *Česká televize* [online]. © Česká televize 1996–2021.[cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelivize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/216452801240042/video/510601>
- ČSOP, 2012. Ekologická výchova. *Český svaz ochránců přírody* [online]. ©29.3.2012 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1004&m_id_old=1003
- ČSOP, 2016. Akce žába. *Český svaz ochránců přírody* [online]. 26.10. ©2016 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:

http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1002&m2_id=1026&m_id_old=1374

- ČSOP, 2017. Ochrana druhů. *Český svaz ochránců přírody* [online]. ©7.9.2017 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1002&m_id_old=1062
- ČSOP, 2017. Ochrana krajiny. *Český svaz ochránců přírody* [online]. ©16.2.2017 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1003&m_id_old=1058
- ČSOP, 2017. Struktura ČSOP. *Český svaz ochránců přírody* [online]. 15.2.© 2017 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1060&m_id_old=1001
- ČSOP, 2018. Národní síť záchranných stanic. *Český svaz ochránců přírody* [online]. 7.11.©2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1002&m2_id=1374&m_id_old=1028
- ČSOP, 2019. Historie ČSOP. *Český svaz ochránců přírody* [online]. © 4.5.2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1062&m_id_old=1060
- ČSOP, 2019. Národní program ochrana biodiverzity. *Český svaz ochránců přírody* [online]. ©17.10.2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1002&m2_id=1028&m_id_old=1002
- ČSOP, 2019. O ČSOP. *Český svaz ochránců přírody* [online]. © 21.8.2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m_id_old=1000
- ČSOP, 2019. Pomozte při výzkumu a ochraně ubývajícího druhu naší krajiny čejce chocholaté. *Český svaz ochránců přírody* [online]. ©2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z:

http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1002&m2_id=1573&m_id_old=1000

- ČSOP, 2020. BILLA se stala generálním partnerem Národní sítě záchranných stanic. *Český svaz ochránců přírody* [online]. ©5.10.2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?m_id_old=999&m_id_akt=8678
- ČSOP, 2020. Stanovisko ČSOP ke kanálu Dunaj-Odra-Labe. *Český svaz ochránců přírody* [online]. ©9.10.2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?m_id_old=999&m_id_akt=8679
- ČT 24, 2019. Komunistický režim se začal drolit v Teplicích. Ekologické demonstrace ukázaly, že se lidé už nebojí. *ČT 24* [online]. © Česká televize, 1996 – 2021, 13. 11. 2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2975009-komunisticky-rezim-se-zacal-drolit-v-teplicich-ekologicke-demonstrace-ukazaly-ze-se>
- ČT 24, 2020. Starší pruněřovská elektrárna v červnu zavře. Demonstrující aktivisté volali po úplném konci spalování uhlí. *Česká televize: ČT 24* [online]. © Česká televize 1996 – 2021, 5. 6. 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3113153-starsi-prunerovska-elektrarna-v-cervnu-zavre-demonstrujici-aktiviste-volali-po-uplnem>
- ČTK, 2020. Stovky lidí na Liberecku protestovaly proti rozšíření dolu Turów. Obavy mají zejména ze ztráty pitné vody. *Irozhlas.cz* [online]. Praha: © 1997-2021 Český rozhlas, 30. srpna 2020 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dul-turow-polsko-protest-liberecko-tezba-ekologie-hnede-uhli-pitna-voda-sucho_2008301611_gak
- ČTK, 2021. Ekologové vyzvali šéfa inspekce životního prostředí, aby odstoupil kvůli vyšetřování otravy Bečvy. *Irozhlas.cz* [online]. Praha: © 1997-2021 Český rozhlas, 24. 3. 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ekologove-ceska-inspekce-zivotniho-prostredi_2103241125_ada
- Děti Země, 2008. O Dětech Země: Úspěchy. *Děti Země* [online]. © 1999-2008 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <http://detizeme.cz/uspechy.shtml>
- Děti Země, 2016. Děti Země za sesuv na dálnici D8 podaly trestní oznámení: Tisková zpráva Děti Země. *Děti Země* [online]. Brno: Děti Země - Klub za

udržitelnou dopravu, 6. června 2016 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z:

<https://detizeme.cz/zprava.shtml?x=2468337>

- Děti Země, 2017. Tvrzení prezidenta Zemana o vydírání jsou nepravdivá: Tisková zpráva Děti Země. *Děti Země* [online]. 1. června 2017 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://detizeme.cz/zprava.shtml?x=2497058>
- Děti Země, 2020. Část dálnice D8 získala nové závazné stanovisko EIA: Tisková zpráva Děti Země. *Děti Země* [online]. 4. června 2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://detizeme.cz/zprava.shtml?x=2611822>
- Děti Země, 2020. Historie kampaně k dálnici D8. *Děti Země* [online]. ©2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://detizeme.cz/dokument.shtml?x=168133>
- Děti Země, 2020. Věc veřejná. *Děti Země* [online]. ©2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: www.detizeme.cz/vec.shtml
- Děti Země, nedatováno. Doprava. *Děti Země* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: www.detizeme.cz/doprava.shtml
- Děti Země, nedatováno. O Dětech země: Historie Děti Země. *Děti Země* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <http://detizeme.cz/vznik.shtml>
- Děti Země, nedatováno. O Dětech Země: Kdo jsou Děti Země. *Děti Země* [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://detizeme.cz/organizace.shtml>
- Děti Země, nedatováno. Pobočky. *Děti Země* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <http://detizeme.cz/pobocky1.shtml>
- Děti Země, nedatováno. Příroda. *Děti Země* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: www.detizeme.cz/priroda.shtml
- Děti Země, nedatováno. Publikace. *Děti Země* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <http://detizeme.cz/publikace.shtml>
- DOUBRAVSKÝ, Petr, 2020. Fridays for Future, Limity jsme my a Extinction Rebellion: Budoucnost Česka s uhlím je naprosto nemyslitelná. *Ekolist.cz* [online]. © BEZK, 18.10.2020 [cit. 2021-04-18]. ISSN 1802-9019. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/budoucnost-ceska-s-uhlim-je-naprosto-nemyslitelna>

- Ekologický institut Veronica, 2021. Kdo je Ekologický institut Veronica. *Veronica: ekologický institut* [online]. © ZO ČSOP Veronica 2021 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.veronica.cz/kdo-je-ekologicky-institut-veronica>
- Ekostan Hnutí Brontosaurus, 2021. *Borovice.cz* [online]. ©1974-2021 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.borovice.cz/clanky/ekostan-hnuti-brontosaurus/>
- EKOvýzva, 2021. EKOvýzva: O výzvách. *EKOvýzva* [online]. © Greenpeace, 2021, [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.ekovyzva.cz/clanky/>
- Enviweb, 2016. Jaderné výbuchy, velryby i obnovitelné zdroje. Greenpeace slaví 45 let. *Enviweb.cz* [online]. © 1999-2021 Enviweb,[cit. 2021-04-17]. ISSN: 1803-6686. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/106617>
- EPA, nedatováno. What we do: Promotion of Natural Capital and Biodiversity Protection. *Environmental partnership association* [online]. EPA [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.environmentalpartnership.org/What-we-do/Promotion-of-Natural-capital-and-biodiversity-prot.aspx>
- EPA, nedatováno. Who we are. *Enviromental partenrship association* [online].EPA [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.environmentalpartnership.org/Who-we-are/EPA.aspx>
- Extinction Rebellion ČR, 2019. Akce: Pohřeb pro naše lesy. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021, 23. září 2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.extinctionrebellion.cz/aktuality/2019/09/23/akce-poh%C5%99eb-pro-na%C5%A1e-lesy/>
- Extinction Rebellion ČR, 2019. Akce: Velká rebelie. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021, 12. října 2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.extinctionrebellion.cz/aktuality/2019/10/12/akce-velka-rebelie/>
- Extinction Rebellion ČR, 2020. Blokáda Poslanecké sněmovny. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021, 2. října 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.extinctionrebellion.cz/aktuality/2020/10/02/blokada-poslanecke-snemovny/>
- Extinction Rebellion ČR, 2020. Protest proti kanálu DOL. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021, 11. listopadu 2020 [cit.

2021-04-07]. Dostupné z:

<https://www.extinctionrebellion.cz/aktuality/2020/11/11/protest-proti-kanalu-dol/>

- Extinction Rebellion ČR, 2020. Rozhodnutí Uhelné komise a související akce. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021, 8. prosince 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:
<https://www.extinctionrebellion.cz/aktuality/2020/12/08/rozhodnuti-uhelne-komise-a-souvisejici-akce/>
- Extinction Rebellion ČR, 2021. Kdo jsme. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:
<https://www.extinctionrebellion.cz/fakta/kdo-jsme/>
- Extinction Rebellion ČR, 2021. Naše požadavky. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:
<https://www.extinctionrebellion.cz/fakta/nase-pozadavky/>
- Extinction Rebellion ČR, 2021. Nenásilné akce. *Extinction Rebellion* [online]. © Extinction Rebellion ČR 2019–2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:
<https://www.extinctionrebellion.cz/aktuality/kategorie/nenasilna-akce/>
- Fridays For Future Česká republika, 2020. Fridays For Future Česká republika: Společné prohlášení hnutí Fridays for Future, Limity jsme my a Extinction Rebellion Česká republika. In: *Facebook* [online]. 18. března 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/fridaysforfuture.cz/>
- Fridays For Future Česká republika, 2020. Fridays For Future Česká republika: Uhelná komise se usnesla na konci uhlí do roku 2038. In: *Facebook* [online]. 4. prosince 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z:
<https://www.facebook.com/fridaysforfuture.cz/>
- Fridays For Future Česká republika, 2020. Fridays For Future Česká republika: FCK 2038. In: *Facebook* [online]. 18. prosince 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z:
<https://www.facebook.com/fridaysforfuture.cz/>
- Fridays For Future Česká republika, 2021. Prohlášení hnutí Fridays for Future Česká republika k mezinárodní stávce za klima 19. března 2021. In: *Enviweb* [online]. 19.03.2021 [cit. 2021-04-02]. ISSN: 1803-6686. Dostupné z:
<http://www.enviweb.cz/118708>

- Fridays For Future, 2021. Our demands. *Fridays For Future* [online]. © 2021 Fridays For Future [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/our-demands/>
- Fridays For Future, 2021. Who we are. *Fridays For Future* [online]. © FRIDAYS FOR FUTURE 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/who-we-are/>
- Fridays For Future, nedatováno. List-towns - FridaysForFuture. *Map - FridaysForFuture* [online]. Dostupné z: <https://map.fridaysforfuture.org/list-towns>
- GOULD, Liam, 2019. How Greta Thunberg's climate strikes became a global movement in a year. *Reuters.com* [online]. © 2021 Reuters, 20.8.2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-global-climate-thunberg-idUSKCN1VA001>
- GREENPEACE ČESKÁ REPUBLIKA A HNUTÍ DUHA, 2020. Zavře se elektrárna Počerady už příští rok? Ekologické organizace zveřejňují jízdní řád útlumu uhlí. *Greenpeace Česká republika* [online]. 25 listopadu , 2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/tiskova-zprava/12370/zavre-se-elektrarna-pocerady-uz-pristi-rok-ekologicke-organizace-zverejnuji-jizdni-rad-utlumu-uhli/>
- Greenpeace Česká republika, 2021. Náš svět. *Greenpeace Česká republika* [online]. © Greenpeace, 2021,[cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/zjisti-vic/nas-svet/>
- Greenpeace Česká republika, nedatováno. Historie Greenpeace. *Greenpeace Česká republika* [online]. Praha [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/historie-greenpeace/>
- Greenpeace, 2003. Greenpeace & velryby. *Greenpeace* [online]. ©1998-2003[cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.greenpeace.cz/velryby/gpandwhales.htm>
- HLAVATÝ, Pavel, 2015.. Ivan Dejmal – muž nápadný svou skromností. In: *Český rozhlas* [online]. Praha, © 1997-2021, 29. leden 2015 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/ivan-dejmal-muz-napadny-svou-skromnosti-6541872>

- Hnutí Brontosaurus, 2013. BRĎO- Brontosauří dětské oddíly: Co je to BRĎO? *Hnutí Brontosaurus* [online]. © 1974 - 2013 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <http://www.brdo.brontosaurus.cz/co-je-to-brdo>
- Hnutí Brontosaurus, 2017. Mezinárodní aktivity: Brontosauři v Himalájích. *Hnutí Brontosaurus* [online]. ©2017 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <http://international.brontosaurus.cz/brontosauri-v-himalajich/>
- Hnutí Brontosaurus, 2021. Akce Památky: O Akci Památky. *Hnutí Brontosaurus* [online]. ©1974-2021 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <http://www.akcepamatky.cz/o-akci-pamatky>
- Hnutí Brontosaurus, 2021. O Brontosauřovi- cíle. *Hnutí Brontosaurus* [online]. ©1974-2021 [cit. 28. března 2021]. Dostupné z: <https://brontosaurus.cz/stary/brontosaurus.cz/o-nas/cile.html>
- Hnutí Brontosaurus, 2021. O Brontosauřovi: Co že je to ten Brontosaurus? *Hnutí Brontosaurus* [online]. ©1974-2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://brontosaurus.cz/o-brontosauřovi/>
- Hnutí Duha, 2016. Naše úspěchy. *Hnutí DUHA* [online]. © 2016 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://hnutiduha.cz/o-nas/nase-uspechy>
- Hnutí Duha, 2016. Obnovitelné zdroje energie. *Hnutí Duha* [online]. © 2016 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://hnutiduha.cz/nase-prace/energetika/temata/obnovitelne-zdroje-energie>
- Hnutí Duha, 2016. Odpady. *Hnutí Duha* [online]. © 2016 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.hnutiduha.cz/nase-prace/odpady>
- Hnutí Duha, 2016. Ovzduší. *Hnutí Duha* [online]. © 2016 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://hnutiduha.cz/nase-prace/ovzdusi>
- Hnutí Duha, 2016. Zemědělství. *Hnutí Duha* [online]. © 2016 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.hnutiduha.cz/nase-prace/zemedelstvi>
- Hnutí Duha, 2018. Zachraňme lesy: Invazní novela. *Zachraňme lesy* [online]. Hnutí DUHA, © 2015 - 2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://zachranmelesy.cz/cs/info/invazni-novela>

- Hnutí Duha, 2018. Zachraňme lesy: Myslivecká novela. *Zachraňme lesy* [online]. Hnutí DUHA, © 2015 - 2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://zachranmelesy.cz/cs/info/myslivecka-novela>
- Hnutí Duha, 2019. *Magazín Hnutí DUHA: Evergreen: 30 let na společné cestě*. Hnutí DUHA, 2019.
- Hucul Club, 2009. TIS - Nezávislé sdružení přátel přírody. *Hucul Club* [online]. © 2009 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <http://www.huculclub.eu/html/tis.html>
- CHARVÁT, Jan, 2014. Přelomový rozsudek: Blokáda kácení na Šumavě byla legální. *Lidovky.cz* [online]. © 2021 MAFRA, 27. LEDNA 2014 [cit. 2021-04-06]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/prelomovy-rozsudek-blokada-kaceni-na-sumave-byla-legalni.A140127_134101_ln_domov_pef
- iDnes.cz, 2019. Konec doby uhelné, hlásí aktivisté. Demonstrují před Úřadem vlády. *IDnes.cz* [online]. © 1999–2021 MAFRA, 26. srpna 2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/urad-vlady-demonstrace-protest-extinction-rebellion-ekologie-klimaticka-krize-praha-cr-uhelna-komise.A190826_110349_domaci_tho
- iDnes.cz, 2020. Nejen za lepší zadržování vody. V Praze protestovali ekologičtí aktivisté. *IDnes.cz* [online]. © 1999–2021 MAFRA, 26. července 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/demonstrace-malostranske-namesti-klima-ekologie-sucho.A200726_150651_praha-zpravy_zdo
- KANTOR, Lukáš, 2018. Švédka stávkuje za klima. Místo ve škole vysedává před parlamentem. *IDnes.cz* [online]. © 1999–2021 MAFRA, 1. září 2018 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/svedsko-parlament-volby-klima-skola.A180831_162624_zahranicni_luka
- KRAJHANZL, Jan, Tomáš CHABADA a Renata SVOBODOVÁ, 2018. *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí. Reprezentativní studie veřejného mínění*. Vydání 1., elektronické. Brno: Nakladatelství Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-8967-9.
- KRŠKO, Jan, Jan MAREŠ, Jan POHUNEK, Jan RANDÁK a Jan ŠPRINGL, 2019. *Český tramping v časech formování a rozmachu*. Praha: Academia. První republika. ISBN 978-80-200-2897-6.

- Lidové noviny, 2017. Jak Charta objevila ekologii. Provalila utajenou havárii v Jaslovských Bohunicích. *Lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, 31. LEDNA 2017 [cit. 2021-04-06]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/jak-charta-77-nasla-tema-ktere-zajimalo-i-verejnost-ekologii-a-jaderne-elektrarny.A170131_083549_ln_domov_sij
- Lidové noviny, 2019. Tuny uhlí jako priorita. Životní prostředí bylo za socialismu opomíjené. *Lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, 13. března 2019 [cit. 2021-04-06]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ekologie-priroda-socialismus-30-let-svobody.A190309_140331_domaci_linv
- Limity jsme my, 2019. Archiv akcí. *Limity jsme my* [online]. ©2017–2019 Limity jsme my [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://limityjsmemy.cz/archiv-akci/>
- Limity jsme my, 2019. Klimadílna. *Limity jsme my! Přidejte se k nám!* [online]. Copyright ©2017-2019 [cit. 20.03.2021]. Dostupné z: <https://limityjsmemy.cz/klimadilna/>
- Limity jsme my, 2019. Manifest. *Limity jsme my* [online]. ©2017–2019 Limity jsme my [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://limityjsmemy.cz/manifest/>
- Limity jsme my, 2019. O nás. *Limity jsme my* [online]. ©2017–2019 Limity jsme my [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://limityjsmemy.cz/about/>
- Limity jsme my, 2019. Zachraňme klima a les u Hambachu: pojed' s námi na Ende Gelände 2018. *Limity jsme my! Přidejte se k nám!* [online]. Copyright ©2017-2019 [cit. 20.03.2021]. Dostupné z: <https://limityjsmemy.cz/ende-gelaende-rijen-2018-2/>
- MÁLEK, Petr, 2018. Pražskému "sametu" předcházela teplický boj o kyslík. *Teplický deník* [online]. © VLTAVA LABE MEDIA, 13.11.2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: Pražskému "sametu" předcházela teplický boj o kyslík Zdroj: https://teplicky.denik.cz/zpravy_region/prazskemu-sametu-predchazel-teplicky-boj-o-kyslik-20181113.html
- Ministerstvo životního prostředí, 2019. Uhlíková komise bude řešit útlum těžby. Ale také celkový energetický mix ČR včetně obnovitelných zdrojů energie či jádra. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: © 2008–2020 Ministerstvo životního prostředí, 30. 07. 2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20190730-uhelna-komise

- Ministerstvo životního prostředí, 2020. Pařížská dohoda. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: © 2008–2020 Ministerstvo životního prostředí [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda
- Nadace Partnerství, 2021. Co děláme. *Nadace Partnerství* [online]. © 2021 Nadace Partnerství [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.nadacepartnerstvi.cz/Co-delame/Aktuality>
- Nadace Partnerství, 2021. Co děláme: Pomáháme. *Nadace Partnerství* [online]. © 2021 Nadace Partnerství [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.nadacepartnerstvi.cz/Co-delame/Pomahame>
- Nadace Partnerství, 2021. Historie Nadace Partnerství. *Nadace Partnerství* [online]. © 2021 Nadace Partnerství [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.nadacepartnerstvi.cz/O-nas/Historie>
- Nadace Partnerství, 2021. O nás: Společně pro lidi a přírodu. *Nadace Partnerství* [online]. © 2021 Nadace Partnerství [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.nadacepartnerstvi.cz/O-nas>
- Nedej se!, 2013. Nedej se!: Dálnice v háji. *Česká televize* [online]. © Česká televize 1996–2021, [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/213562248420020-dalnice-v-haji/>
- Nedej se!, 2014. Nedej se!: Pomáhej si a chraň se. In: *Česká televize* [online]. © Česká televize 1996–2021, [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10782831463-nedej-se-plus/214562248410026-pomahej-si-a-chran-se/%20>
- Nedej se!, 2017. Nedej se!: Děti Země neštvěte mě. *Česká televize* [online]. © Česká televize 1996–2021, [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10782831463-nedej-se-plus/217562248410024-deti-zeme-nestvete-me/>
- Nedej se!, 2020. Nedej se!: Hrdinové pralesa. In: *Česká televize* [online]. © Česká televize 1996–2021, [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/220562248420012-hrdinove-pralesa/>

- Novinky.cz, 2017. Tepličané vzpomínali na ekologické demonstrace v roce 1989. *Novinky.cz* [online]. © 2003–2021, 11. 11. 2017 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/historie/17-listopad/clanek/tepliane-vzpominali-na-ekologicke-demonstrace-v-roce-1989-40051546>
- Otevřená zahrada, 2021. *Otevřená zahrada* [online]. © 2021 Nadace Parterství [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.otevrenazahrada.cz/>
- PAVLOVIČ, Luboš, 2020. Lidé budou demonstrovat před elektrárnou Počerady. Budoucnost je možná jen bez uhlí. *Greenpeace Česká republika* [online]. 1 září, 2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/11460/lide-budou-demonstrovat-pred-elektrarnou-pocerady-budoucnost-je-mozna-jen-bez-uhli/>
- Pěšky městem, nedatováno. Bezpečné cesty do školy. *Pěšky městem* [online]. Praha [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://peskymestem.cz/projekt/bezpecne-cesty-do-skoly/>
- Pěšky městem, nedatováno. Historie. *Pěšky městem* [online]. Praha [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://peskymestem.cz/o-nas/historie/>
- Pěšky městem, nedatováno. O nás. *Pěšky městem* [online]. Praha [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://peskymestem.cz/o-nas/>
- POHUNEK, Jan, 2018. *Století trampingu / A Century of Tramping*. Praha: Národní muzeum. s. 70. ISBN 978-80-7036-563-2
- POHUNKOVÁ, Iva, 2009. *15. lesní brigáda RP* – Kawi.cz. Kawi.cz – stránky o toulání, přírodě a historii [online]. Copyright © 2009 [cit. 27.03.2021]. Dostupné z: <http://kawi.cz/kronika/2015-jarni-brigada.php>
- PRAVDOVÁ, Jana, 2020. Tohle je poslední kapka. Pojd'te s námi na demonstraci za zdravou krajinu. *Greenpeace Česká republika* [online]. 17 července, 2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/11064/tohle-je-posledni-kapka-pojdte-s-nami-na-demonstraci-za-zdravou-krajinu/>
- PROKEŠ, Jan, 2019. Johnová z Pražských matek: I po revoluci jsme pro mnohé byly extremistky. *Pražský deník* [online]. Praha: © VLTAVA LABE MEDIA, 20.5.2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/johnova-z-prazskych-matek-i-po-revoluci-jsme-pro-mnohe-byly-extremistky-20190520.html

- RANDÁK, Jan, Jan KRŠKO, Jan MAREŠ, Jan POHUNEK a Jan ŠPRINGL, 2020. *Putování za obzor: Tramping v české společnosti 1918–1989*. NLN - Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7422-707-3.
- SCHINDLEROVÁ, Klára, 2013. *Ekologické demonstrace v Teplicích v roce 1989*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu. Vedoucí práce Hnilica, Jiří
- Síť ekologických poraden, 2021. Síť ekologických poraden: O STEP. *Ekoporadna* [online]. © 2021 Ekoporadna.cz [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.ekoporadna.cz/about-us/o-step>
- TOMEK, Antonín, 2001. *Návrh strategického plánu rozvoje Hnutí Brontosaurus*. Brno, Závěrečná písemná práce. Kurz řízení neziskových organizací.
- Tradice Bílých Karpat, 2015. Kdo jsme. *Tradice Bílých Karpat* [online]. © Tradice Bílých Karpat 2015 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.tradicebk.cz/kdo-jsme/uvod>
- TURONOVÁ, Dana, Václav PETŘÍČEK a Leša LEISKÝ, 2020. RNDr. Otakar „Ralf“ Leiský 1925–2020. *Ochrana přírody: Kulér-Medailonky* [online]. © 2008 — 2021 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 75(2) [cit. 2021-04-17]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/kuler-medailonky/rndr-otakar-ralf-leisky-1925-2020/>
- Unie pro řeku Moravu, nedatováno. O nás. *Unie pro řeku Moravu* [online]. © UPRM [cit. 17.03.2021]. Dostupné z: <http://www.uprm.cz/o-nas/>
- VIKTORA, Antonín, 2009. Demonstrace v listopadu 1989 rozpoutal učeň v Teplicích. *IDNES.cz* [online]. MAFRA, © 1999–2021, 2. listopadu 2009 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/demonstrace-v-listopadu-1989-rozpoutal-ucen-v-teplicich.A091102_141116_domaci_itu
- VOJTÍŠKOVÁ, Kateřina, Věra PATOČKOVÁ a Renáta MIKEŠOVÁ, 2017. *Vztah obyvatel k přírodě a její ochraně: sociologická perspektiva : výzkumný program Rozmanitost života a zdraví ekosystémů*. Praha: Středisko společenských činností AV ČR, v.v.i., pro Kancelář Akademie věd ČR. Strategie AV21. ISBN 978-80-200-2686-6.

- ZAJONCOVÁ, Dana, 2005. Z historie nevládní ochrany přírody. Tis - Svaz pro ochranu přírody, krajiny a lidí. *Časopis Veronica* [online]. Brno: ZO ČSOP Veronica, (1/2005), 1-4 [cit. 2021-04-06]. ISSN 1213-0699. Dostupné z: <http://www.casopisveronica.cz/clanek.php?id=827>
- ZNOJ, Milan, 2008. Temelín v česko-rakouských vztazích. In: *Listy.cz* [online]. © 2003 - 2011 Burian a Tichák,(5) [cit. 2021-04-06]. ISSN 1210-1222. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=085&clanek=050816>

Přílohy

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů.....	65
Graf 2: Věk respondentů	66
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	66
Graf 4: Bydliště respondentů.....	67
Graf 5: Zapojení respondentů do ochrany ŽP.....	68
Graf 6: Názor respondentů na pozitivní vliv ekologických nevládních organizací na ŽP.....	69
Graf 7: Členství respondentů v zájmových oddílech zabývajících se ochranou přírody	70
Graf 8: Podpora ekologických organizací respondenty.....	71
Graf 9: Názor respondentů na činnosti ekologických nevládních organizací	72
Graf 10: Schvalování protestů ekologických nevládních organizací respondenty.....	73